

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta
Studijní obor: Sociální pedagogika

Dítě a rozvod
Child and divorce

Bakalářská práce

Autor: Veronika Kutá, DiS.

Vedoucí práce: PhDr. Ivana Nováková

2014

Poděkování:

Mé poděkování patří vedoucí bakalářské práce PhDr. Ivaně Novákové za její metodické vedení, cenné rady, připomínky a nasměrování, které mi bylo z její strany vždy ochotně poskytnuto.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Dítě a rozvod napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne .....

.....

Veronika Kutá

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá tématem dítě a rozvod. S rozvodem se dnes setkává stále více a více rodin a toto téma je tak stále velice aktuální. V teoretické části se práce zaměřuje na to, jak rozvod prožívají děti, co cítí a jak na rozvod reagují. Dále se práce zabývá tím, jak je v české justiční praxi řešena rozvodová situace a především jaké jsou možnosti rozhodování o dětech po rozvodu. Jako poslední téma je v teoretické části popsáno mediátorství. Praktická část je zaměřena především na střídavou péči. Je zde uváděno několik kazuistik, které názorně ukazují to, jak střídavá péče funguje. Dále praktická část nabízí záznamy z rozhovorů s odborníky z praxe, kteří se setkávají s rozvodovými situacemi ve své práci dnes a denně. Odborníci jsou z řad sociálních pracovníků, pedagogů a psychologů.

Klíčová slova:

Rodina, dítě, rozvod, rozhodování o dětech, reakce dětí na rozvod, kontakt s rodiči, střídavá péče, mediace.

Anotation:

The bachelor thesis deals with child and divorce. The divorce is now facing more and more families and this topic is still very relevant. The theoretical part focuses on how children experience divorce, what they feel and how to react to divorce. Furthermore, the thesis deals with the way in Czech judicial practice of dealing divorce situation and above all, what are the options for decision-making about children after divorce. The last topic which is described in the theoretical part is about Association of Mediators. The practical part is mainly focused on alternate care. There is shown a few case reports illustrate how alternate care works. Furthermore, there are in practical part also recordings of interviews with professionals who are faced with divorce situations in their work every day. Experts are social workers, educators and psychologists.

Key words:

Family, child, divorce, decisions about children, children's reactions to divorce, contact with parents, alternate care, mediation.

Obsah

Úvod	9
Teoretická část	10
1 Rodina	10
1.1 Definice rodiny	10
1.2 Funkce rodiny	10
1.3 Rozdělení rolí v rodině	11
1.4 Význam rodiny pro dítě	11
1.5 Poruchy rodiny	12
2 Rozvod	14
2.1 Definice	14
3 Reakce dětí na rozvod	14
3.1 Rozporuplné pocity	14
3.2 Popření a neochota uvěřit	15
3.3 Smutek, ztráta a osamělost	16
3.4 Vztek	16
3.5 Pocit viny	17
3.6 Úzkost, strach, zmatek	18
3.6.1 Úzkost o každého z rodičů	18
3.6.2 Úzkost ve vztahu dospělých	18
3.6.3 Strach o sebe	18
3.6.4 Strach z budoucnosti	18
3.7 Závist	19
3.8 Úleva	19
3.9 Naděje	19
4 Kontakt s rodiči	19
4.1 Možné obtíže	20
5 Rozvod a rozhodování o dětech	21

5.1	Rozvod	21
5.2	„Smluvený“ rozvod	22
5.3	Klasický „sporný rozvod“	24
5.4	Rozhodování o dětech	26
5.5	Mediátorství.....	29
	Praktická část	31
6	Metodologický postup.....	31
6.1	Cíl výzkumu	31
6.2	Respondenti.....	31
6.3	Předpoklady.....	32
6.4	Metody výzkumu	32
6.4.1	Kvalitativní výzkum	32
6.4.2	Interview	32
6.4.3	Analýza dokumentů	33
7	Případová studie	33
7.1	Kazuistika č. 1	33
7.2	Kazuistika č. 2	35
7.3	Kazuistika č. 3.....	38
7.4	Kazuistika č. 4.....	41
7.5	Kazuistika č. 5.....	42
7.6	Kazuistika č. 6.....	44
8	Interview	48
8.1	Respondent č. 1.....	48
8.2	Respondent č. 2	49
8.3	Respondent č. 3	51
8.4	Respondent č. 4	52
8.5	Respondent č. 5	54
8.6	Respondent č. 6	57

9	Závěr z rozhovorů a případových studií	61
10	Závěr	63
11	Seznam použitých zdrojů	64
12	Seznam příloh	66

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma Dítě a rozvod. Rodina je považována za základní sociální skupinu. Pro dítě má toto uskupení nezanedbatelnou funkci, díky které si utváří vlastní identitu a vytváří si předpoklady k jeho budoucím vztahům s lidmi. Tento rozvoj dítěte může být však narušen v případě, kdy dojde k rozvratu rodiny.

Rozvod manželství představuje právní akt ukončení manželství. Rozvod je negativní etický, právní a společenský jev. Dotýká se nejen života manželů, ale také dětí. Tento společenský jev je pro všechny zúčastněné velká zátěž. Nejvíce však většinou rozvodem trpí děti. Ztrácejí jakousi jistotu a oporu, kterou v rodině měly, a není pro ně lehké se s touto novou situací vyrovnat.

V teoretické části se zabývám definicí rodiny a její funkcí jak pro jedince, tak pro společnost. Vysvětluji, co je to rodina a jaký má význam pro její členy. Dále se pak zabývám tím, jaké mohou nastat v rodině problémy a definuji poruchy rodiny. V dalším oddíle teoretické části se zabývám tím, jaký může mít rozvod dopad na dítě. Řeším to, jak se dítě cítí ve chvílích, kdy se rodina rozpadá a jak dítě reaguje na tento nepříjemný problém. V posledním oddíle teoretické části se zabývám definicí rozvodu. Zaoírám se právní otázkou řešení rozvodové situace a tím, jaké jsou možnosti rozhodování o dětech v době po rozvodu rodičů a stručně také vysvětluji pojem mediátorství.

V praktické části bakalářské práce jsem se zaměřila především na problematiku svěřování dětí do střídavé, popřípadě výlučné péče. Cílem je zjistit, jaký je názor odborníků na střídavou péči. Bakalářská práce zkoumá pro koho je střídavá péče vhodná, jaké jsou podmínky pro fungující střídavou péči a zda se v uvedených případech prokazuje spíše jako fungující či nikoli. Tyto cíle zjišťuji pomocí interview s odborníky. Tito odborníci jsou lidé, kteří s problémovými rodinami den co den pracují. Jsou jimi pracovníci Orgánu sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD), pracovník Fondu ohrožených dětí (FOD), pracovníce z řad psychologů a mediátorka. Dále používám k výzkumu analýzu dokumentů, kde byla střídavá péče praktikována. Z interview a z analýz dokumentů vytvářím závěry, které z těchto metod vyplynuly.

Teoretická část

1 Rodina

1.1 Definice rodiny

Definice pojmu rodina se různí, jelikož tomuto pojmu bylo v mnoha vědních disciplínách věnováno již hodně pozornosti. Tento pojem je však nejčastěji definován z pohledu postavení ve společnosti, dále pak z hlediska sociálních funkcí, z hlediska vazeb a z hlediska základních sociálních procesů, které v rodině probíhají.

„Jedna z nejjednodušších definic popisuje rodinu jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými, příbuzenskými nebo jinými obdobnými vztahy a zvláště společným způsobem života. Ačkoli právní řád České republiky neobsahuje legální definici rodiny, lze konstatovat, že za rodinu se považuje především rodina založená manželstvím. Této formě rodinného soužití potom věnuje zvláštní pozornost a poskytuje jí ochranu.“ (Lovasová, 2006, str. 5)

1.2 Funkce rodiny

„Seskupení muže, ženy a jejich dětí se označuje jako nukleární rodina a ta je všude na světě považována za základní jednotku solidarity a vzájemné zodpovědnosti. Ve většině kultur je rovněž uznávána jako jediná legitimní sociální jednotka plodící potomky a mající zodpovědnost za jejich výchovu.“ (Lovasová, 2006, str. 5)

Rodinu lze popsat jako podstatné a nezastupitelné společenství, které je spjaté rozmanitými vztahy uvnitř i navenek. Rodina se díky svému uzavírání či otevírání vůči světu stává jakýmsi malým samostatným světem s hlavním cílem poskytovat svým členům péči a ochranu. V krátkosti lze základní funkce rodiny shrnout takto:

- Reprodukční: plození potomků
- Ekonomická: hmotné zajištění členů rodiny
- Socializační: učí členy rodiny začleňovat se do dané společnosti a kultury
- Emocionální: zajišťuje citové zázemí pro své členy

Tím, co rodinu drží nejvíce při sobě, je právě poslední zmiňovaná emocionalita. Tuto funkci dokáže zastávat v plné míře pouze jedinec, který je dostatečně zralý, zodpovědný a dokáže vytvořit stálé citové zázemí pro všechny členy rodiny. Již zmiňova-

nou emocionální jistotu nepotřebují pouze děti, ale také dospělí, i když v trochu jiné podobě. I přesto můžeme v poslední době pozorovat, že v některých kruzích vystupují do popředí spíše faktory hmotného rázu.

1.3 Rozdělení rolí v rodině

Každá osoba hraje ve společnosti určitou společenskou roli a chování podle dané role je od ní společností očekáváno. Stejně je tomu i v rodině. Od dítěte se očekává, že bude, alespoň do určitého věku ve většině případů na svých rodičích závislé a bude tedy přijímat jejich péči. Od rodičů se očekává, že mu tuto péči dají, že budou emocionálně i sociálně zdraví a ekonomicky nezávislí. Velice důležitou roli hrají v rodině také prarodiče. V poskytování psychických potřeb dítěte stojí hned za rodiči. Jsou většinou klidnější, vyrovnanější a často oproti přetíženým rodičům představují klid a stabilitu.

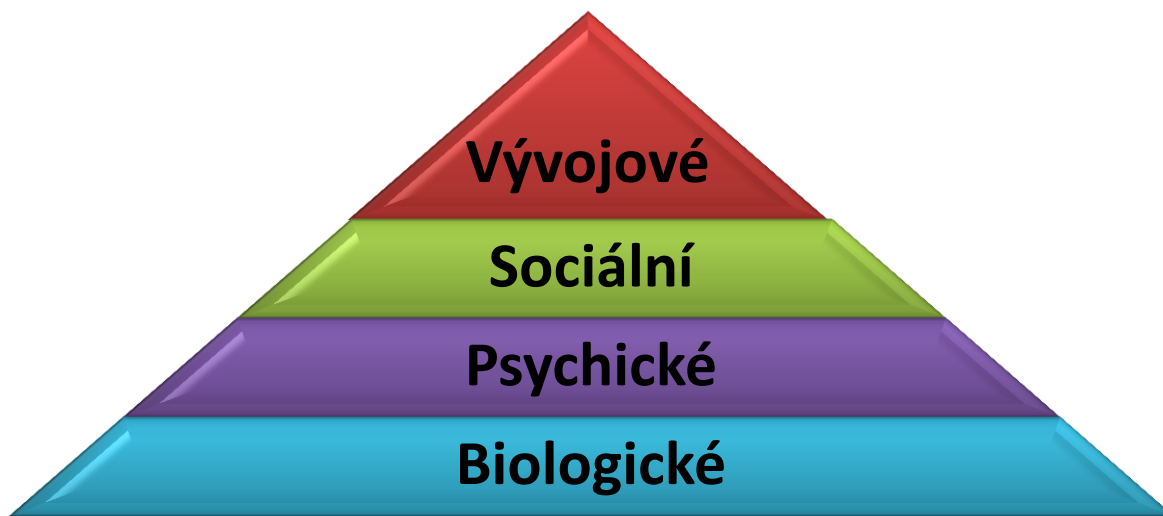
Některé problémy v rodině mohou vznikat právě z toho, že dospělý jedinec není schopen či ochoten svou roli rodiče zcela přijmout a ztotožnit se s ní. Především u nevyzrálých osobností může někdy dojít k takzvanému konfliktu rolí, kdy jedinec není schopen ve svém životě skloubit stále narůstající počet různých rolí (role rodiče, manžela/manželky, snachy/zetě, zaměstnance apod.), což zajiště vede k frustraci a má negativní dopad na fungování celé rodiny.

1.4 Význam rodiny pro dítě

Je patrné, že rodina má pro dítě neopakovatelný a jedinečný význam. Rodina má prvořadý účinek na rozvíjení jeho osobnosti a to jak v oblasti sociální, tělesné, tak i duševní. Dítě si dle předkládané reality vytváří svůj vlastní, vnitřní svět. Tento vnitřní svět si vytváří dítě dle toho, jak ho vychovatelé, rodiče a vůbec celé jeho okolí uvádí do reality a také to, jak mu tuto realitu předkládají. Rodina pro dítě představuje vzorovou společnost. Je pro dítě v podstatě mikrosvět, ve kterém si osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie, které jsou pak rozhodující pro jeho orientaci ve společnosti, především v mezilidských vztazích. A to jak ve smyslu žádoucím, tedy pozitivním, tak ve smyslu nežádoucím a negativním.

Aby byl dítěti zajištěn optimální vývoj po všech stránkách, musí mít rodina možnosti a prostředky k uspokojení jeho základních potřeb. Tyto potřeby lze rozdělit do čtyř skupin a představit si je jako pyramidu, jejíž základnu tvoří potřeby biologické a vrchol potřeby vývojové.

Potřeby:

Obrázek 1 - Pyramida potřeb (zdroj: autor)

Pod biologickými potřebami se skrývá řádná výživa a potřeba tepla a spánku. Jsou-li tyto biologické potřeby zajištěny, přichází na řadu potřeby psychické. Psychické potřeby jsou například: potřeba jistoty, vědomí vlastní identity, potřeba otevřené budoucnosti. S psychickými potřebami jsou velice úzce spjaté také potřeby sociální, jako je potřeba lásky a bezpečí, potřeba komunikace, potřeba akceptace dítěte takového, jaké je, zabezpečení všech možností k rozvinutí jeho schopností atd. Někdy se tyto dvě potřeby slučují a označují se jako potřeby psychosociální. Na posledním místě pomyslného žebříčku jsou potřeby vývojové. Ty přichází až po splnění potřeb předešlých a spadá pod ně motivace a následné činnosti, kterými se lidský jedinec sám rozvíjí. Je samozřejmé, že charakter potřeb se neustále mění s postupujícím vývojem dítěte.

Je zde ještě jeden fakt, který je nutno připomenout: „*Vztah dítěte k jeho lidem je dán ne tím, že mu způsobují nějakou příjemnost ale tím, že mu dávají pocit bezpečí*“ (Bernard Hassenstein). Rodiče tedy nejsou jen lidé, kteří jsou s dítětem krevně spojeni, ale i lidé, kteří se o něj mateřsky a otcovsky starají a uspokojují tak jeho potřeby. Proto se vždy nutně nemusí jednat jen o biologické rodiče.

1.5 Poruchy rodiny

Lovasová (2006) popisuje poruchu rodiny jako takovou situaci, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou. Jinak

řečeno, jde o selhání jednoho nebo více členů rodiny, jež se projevuje v nedostatečném plnění některých nebo všech rodinných funkcí.

Hlavní příčiny rodinných poruch se dělí na:

- **Objektivní:** to jsou ty, které rodiče svojí vůlí neovlivní, tzn.: nezaměstnanost, válka, hladomor, invalidita, nemoc, úmrtí
- **Subjektivní:** ty, které rodiče svojí vůlí mohou ovlivnit (neochota pečovat o dítě, neochota přijmout společenské normy, nezralost, neschopnost vyrovnat se se zvláštními situacemi)
- **Smíšené**

Pro profesionály pracujícími s dětmi (pediatři, pedopsychoiatri, pedopsychologové) je informace o funkčnosti rodiny vyšetřovaného dítěte velice důležitá. Jiří Dunovský pro tyto účely vypracoval tzv. „*Dotazník funkčnosti rodiny (DFR), který se opírá o hodnocení osmi diagnostických kritérií: složení rodiny, stabilita rodiny, sociálně ekonomická situace (vycházející z věku, rodinného stavu, vzdělání, zaměstnání rodičů, z příjmu a bydlení rodiny), osobnost rodičů (jejich zdravotní i psychický stav a úroveň jejich společenské adaptace), osobnost sourozenců, osobnost dítěte, zájem o dítě, péče o dítě.*“ (Lovasová 2006, str. 8)

Dotazník se vyhodnocuje individuálně, tedy pro každé dítě zvlášť a vždy s jeho aktuální rodinou. Tento dotazník se může využívat opakovaně, což umožňuje sledovat vývoj situace v rodině včetně účinnosti terapeutických a rehabilitačních aktivit. Tento dotazník se dnes používá nejen pro výzkumy, ale také v praxi. Používá se při preventivních prohlídkách v pediatrii jako diagnostický nástroj pediatra.

Na základě výsledného skóre DFR byly autorem definovány čtyři typy rodin:

Funkční rodina: Rodina plní všechny funkce, jedná se o rodinu harmonickou, není zde narušen vývoj dítěte, jsou zajištěny všechny základní životní potřeby dítěte. Takových rodin je v běžné populaci valná většina (až 85%).

Problémová rodina: Vyskytují se zde poruchy některých nebo všech funkcí, které však vážněji neohrožují vývoj dítěte či rodinný systém. Rodina je schopna si pomoci sama či za jednorázové pomoci zvenčí. Problémových rodin se v populaci vyskytuje okolo 12 – 13 %.

Dysfunkční rodina: Rodina disharmonická, nedochází k rozpadu rodiny. Poruchy ohrožují a poškozují vývoj dítěte a rodinu jako celek. Buď je v rodině rozpor mezi naplňováním jednotlivých funkcí (rodina s ekonomickými problémy), nebo nedodr-

žováním jedné funkce (např. citové a ochranné). Tyto rodiny potřebují odbornou pomoc. Takové rodiny tvoří v populaci asi 2%.

Afunkční rodina: Rodina nefungující. Rodiče neplní nebo přestávají plnit jednu či více funkcí a proto je nutný zásah společnosti. Většinou tyto rodiny končí rozvrátem a deformací (domácí násilí, závislost, kriminalita, hluboké rozvraty vztahů) V populaci se vyskytuje asi 0,5% takovýchto rodin.

2 Rozvod

2.1 Definice

Rozvod je definován většinou negativně. Například Dytrych a Matějček jej popisují takto: *„...je formálně právním ukončením manželského svazku dvou jedinců, krajním řešením v procesu rozvratu manželství. Rozvod na rozdíl od rozvratu manželství je deklarován, a to tím, že je podán návrh na rozvod, proběhne rozvodové řízení a do celého děje, který byl předtím pouze součástí rodinného života, vstupují úřední instituce, jako například soudy, právníci, oddělení péče o dítě.“* (Matějček, Dytrych, 2002, str. 39)

Pro manželský rozvrat existuje také spousta definic. Jedna z velice výstižných je dle mého názoru ta od Matějčka a Dytricha: *„jde již o podstatnější postižení některé ze základních rodinných funkcí (emoční, ekonomické, výchovné); rodinný rozvrat může být akutní nebo dlouhodobý; v některé ze svých fází pak může přejít v rozvod.“* (Matějček, Dytrych, 2002, str. 39)

3 Reakce dětí na rozvod

3.1 Rozporuplné pocity

Smith (2004) uvádí, že některé děti se ze zoufalství uchylují k simulaci nemoci či nějaké nehody. Touto nehodou se na sebe snaží upozornit a doufají, že se rodiče společně začnou snažit, aby dítěti pomohli. Dítě v této situaci doufá, že rodiče stmelí, nebo je alespoň donutí ke společné kooperaci. V této situaci může dítě uspokojit i to, že rodiče vůči sobě začnou reagovat negativně. Říká si, že pokud rodiče nemůže dát dohromady, donutí je se alespoň pohádat. Například: „Ne, ty za to můžeš, protože jsi

mu dala peníze, aby...“ Dítěti tak může přijít, že zčásti přispělo k tomu, aby spolu rodiče začali komunikovat a pomohlo tak jejich vztahu. Je třeba brát v potaz vazby mezi emocemi a nezapomínat na to, že každá situace nemusí mít vždy jen jedno vysvětlení.

Dále jsou tu děti, které se nechtějí stýkat s nepřítomným rodičem. Tyto děti jsou náchylnější k rozporuplným pocitům. Jsou na jednu stranu rozzlobené a uražené, ale na druhou stranu se chtějí vidět s nepřítomným rodičem, usmířit se s ním, milovat ho a být jím milován. Děti, které si dříve prošly tím, že jejich rodič týral, tyto rozporuplné pocity nemívají.

Některé děti považují odchod jednoho z rodičů jako zavržení jich samých. Mají pocit, že rodič neopustil jen druhého rodiče, nýbrž i je. Ze strany rodičů nepřišlo žádné vysvětlení a nikdo se jich neptal, zda s tím souhlasí. Tato situaci přišla pouze jako fakt, se kterým se musí vyrovnat. Tento výklad je velmi častý především u malých dětí. Mají pocit, že rodič je nemá rád a proto odešel. Děti na tuto situaci reagují vztekem a zlobou, jelikož je pro ně tento projev schůdnější než lítost. Jejich přáním je, aby rodič zůstal součástí jejich života.

Tyto rozporuplné pocity jsou typické pro dětské myšlení. Pocity rozpolcení však mohou pociťovat i dospělí. Přeci jen člověka, který nyní odchází, kdysi milovali (možná ho i milují stále) a plánovali si s ním budoucnost.

„Některé mladší děti mohou být nesmírně smutné, celé hodiny vyhlížet z okna, toužit po tatínkovi a doufat, že zaslechnou jeho auto. Jejich hněv se může obrátit proti mamince, protože nedokázala udržet tatínka doma, ale zakrátko se to může změnit a děti začnou otce považovat za zlého člověka. O nejistotě dětských pocitů svědčí i jistá studie uskutečněná ve Skotsku s dětmi ve věku čtyř až třinácti let. Polovina z nich nedokázala říci, který rodič podle jejich názoru rozchod zavinił.“ (Mitchell, 1985, str. 108) „O řadě reakcí a emocí hovoří děti častěji než o jiných, jejich reakce a pocity jsou nerozlučně vzájemně spjaté.“ (Smith, 2004, str. 48)

3.2 Popření a neochota uvěřit

Smith (2004) konstatuje, že tato reakce je první reakcí dětí. Jelikož se této skutečnosti bály a nevěřily, že se doopravdy může stát. Věděly, že v rodině není vše tak, jak má být, ale nikdy si nepřipustily, že by to mohlo zajít až tak daleko. Zvažuje, jak se této situaci dalo předejít. Naděje na to, že se k sobě rodiče vrátí, může přetrvávat i několik let. Tato situace nastává především tehdy, kdy s dítětem nikdo neproduku-

toval zásadní změny v rodině. Zároveň může přetrvávat, přestože si rodiče již našli nové partnery nebo dokonce i poté, co si založili novou rodinu s jiným partnerem.

3.3 Smutek, ztráta a osamělost

Dalšími závažnými emocemi dle Smith (2004) jsou smutek, osamělost a ztráta. Pocit osamění je jev, se kterým se dítě nelehko vyrovnává. Přestává být v kontaktu s rodiči, které běžně vídalo každý den a trávilo s nimi svůj volný čas. Dále ztrácí kontakt také se širší rodinou. Dítě má pocit, že je „jiné“ a jeho sebevědomí rychle klesá. V rodině také může nastat problém s financemi. Dříve dítě dostalo to, co chtělo, nyní na to ale finance nezbývají.

Pro děti (zejména pak pro malé děti) je obtížné pochopit, že rodič, který s nimi již nebydlí, o ně má stále zájem. Péče pro ně znamená kontakt. Dítě se musí vyrovnávat s novými vztahy. Rodič si může najít nového partnera, pro kterého se dítě nachne. Pokud dojde k rozpadu, znamená to další rozchod a další loučení s člověkem, kterého mělo rádo.

Smutek je nejčastějším projevem ztráty. Může dítě zcela pohltnout. Dítě nedokáže myslet na nic jiného a může se přestat soustředit. S tím mohou být spojeny například problémy ve škole, čímž se problém ještě prohlubuje. Dítě potřebuje, aby s ním někdo jeho smutek sdílel. Sdílení smutku se nemusí dostavit z důvodu, že jeden z partnerů si najde nový vztah, tudíž je šťastný, a druhý rodič může mít vztek na bývalého partnera, protože mu ublížil. Díky tomu má dítě pocit osamění.

Poté, co poleví smutek po nepřítomném partnerovi, se v dítěti znovu začíná objevovat sebedůvěra. Začíná se znovu věnovat svým zájmům a už nepůsobí tak nepřítomně jako dříve.

Celý proces je možno urychlit tím, že se dítěti „dovolí“ dát najevo své emoce. Není dobré, aby v sobě dítě dusilo smutek a užíralo se jím. Otcové často chlapce upozorňují, že pláč ke správnému chlapovi nepatří a že je to projev slabosti. Dítě ale svůj smutek potřebuje projevit. Nejjednodušším a nejpřirozenějším způsobem vyjádření smutku je právě pláč. Shazování a předstírání, že smutek neexistuje, je pro dítě tou nejhorší možnou variantou.

3.4 Vztek

Smith (2004) konstatuje, že pocity nejistoty, odmítnutí a selhání nenastávají jen po rozchodu, ale mohou mít kořeny už v minulosti. Již před rozvodem rodiče přestali

naplňovat potřeby dítěte, a tudíž se nevytvořilo uspokojivé pouto. Důsledkem toho může být zavržení a nevlídné zacházení. Děti pociťují strach z důvodu, že rodiče spolu nedrží a mají k sobě nepřátelský vztah. V těchto případech je rozchod poslední kapkou k tomu, aby se v dětech objevil vztek.

V dětech přetrvává pocit beznaděje. S nastalou situací nemohou nic dělat. Není v jejich silách rodinu udržet pospolu. Vztekem děti mohou také zastírat svůj smutek a trápení. Dítě může mít dojem, že rodičům už na něm nezáleží, což jim připadá nespravedlivé, protože všichni ostatní mají normální rodinu.

Vztek si děti potřebují na někom vybit. Ale vědí, že na rodiče by si neměly dovolit být zlé. Přece jen jsou to jejich rodiče a patří k jejich životu. Bojí se, že pokud by na rodiče zaútočily, může je rodič zavrhnout a přestat se s dítětem vídat. Svůj vztek však na někoho obrátit musí. Často se tak terčem stává nový partner rodičů. Mají pocit, že je to člověk, který odvedl rodiče od rodiny a tudíž ho nemají v lásce. Jsou na něj nepříjemní, negativní a nehodlají ho přijmout.

Svůj vztek také mohou obracet proti svým kamarádům či spolužákům. Může docházet k šikaně. Dítě si tím vyrovnává pocit nezájmu a odvržení rodičů. Chce na sebe upozornit a to za každou cenu. Dále je zde problém vyřizování si účtů přes děti ze strany rodičů. Rodiče před dítětem hovoří o druhém jako o špatném člověku a v dítěti se může i z tohoto důvodu projevit zmiňovaný vztek.

3.5 Pocit viny

Smith dále uvádí, že děti mohou obviňovat sami sebe z toho, že se rodiče rozešli. Tento pocit je úzce spjat s pocitem vzteku. Zlobí se samy na sebe. Mohou mít pocit, že rozchodu mohly nějakým způsobem zabránit, ale nepodařilo se jim to. S tímto pocitem děti těžko bojují, jelikož jeden z rodičů často prožívá pocit úplně stejný, tudíž ho u dítěte nemusí rodič upozorovat.

„Pocity provinění mohou pramenit i z toho, že některé děti mají sklon vinit samy sebe z rozchodu rodičů. Jak řekl osmiletý Ondřej: „Táta řekl, že od nás odejde, když se nepřestaneme hádat kvůli televizi. My jsme se druhý den hádali a táta je pryč. Nejhorší na tom je, že jsme o ten program ani tak nestáli, ale pořád se o všechno musíme hádat. Jsme už prostě takoví, nic to pro nás neznamena, ale podívejte se, co jsme teď provedli. Cítím se kvůli tomu tak mizerně. Brácha říká, že táta by odešel tak jako tak, ale já si to nemyslím. Když jsem se na to ptal táty, řekl mi, ať nejsem hloupý, tak už jsem se ho víckrát neptal.“ (Smith 2004, str. 55)

3.6 Úzkost, strach, zmatek

3.6.1 Úzkost o každého z rodičů

Děti se bojí o své rodiče. Mají strach, jestli situaci po rozchodu zvládnou samy, zda se o sebe dokážou postarat a zda jim nebude smutno. Děti mají také strach z toho, že je rodiče opustí a ony zůstanou samy.

3.6.2 Úzkost ve vztahu dospělých

Mnohé děti můžou tížit starosti dospělých. Mají strach například o rodiče, který neplatí peníze. Bojí se, že půjde do vězení. Také mají strach z nových partnerů. Bojí se toho, že je rodič přestane mít rád a nebude si jich všímat. Je důležité, aby rodiče s dětmi stále komunikovali o vzniklé situaci, aby děti neměly pocit, že jsou ze situace vyřazeni a že jde vše mimo ně.

3.6.3 Strach o sebe

Pokud jsou děti svědkem nepřátelského rozchodu rodičů, mohou začít mít strach i o vlastní osobu. Rodiče si mohou navzájem vyhrožovat a děti se poté necítí bezpečně. Strach může být vyjádřen přímo, ale i nepřímo, například strachem ze zločejů, čarodějnic atd. Pokud rodiče vyvolávají v dítěti pocit, který způsobí, že se dítě necítí bezpečně, jedná se o formu emočního týrání. Děti v těchto případech však nemluví o týrání nebo násilí. Žijí v napjaté situaci a mají neustále strach. Bojí se, že jeden z rodičů by se mohl rozzlobit, pokud se budou ptát na věci, které je trápí.

3.6.4 Strach z budoucnosti

Děti často hovoří o strachu z budoucnosti. Bojí se, zda se s rodiči budou moci dále vídat, zda je neopustí oba rodiče, kde budou bydlet a podobně. Rozvod je pro ně velká změna. Může se stát, že budou muset chodit do jiné školy. Mohou se obávat, zda si budou schopné najít nové kamarády. Nebo se budou muset přestěhovat a neví kam. Doma se cítí tam, kde v době rozchodu bydlí a jinač nechtějí. Tyto myšlenky mohou být zdrojem hlubokého smutku, ač děti často předstírají, že se nic neděje. Lidé z okolí by se však neměli nechat ošálit předstíráním šťastné a spokojené rodiny.

3.7 Závist

Děti se obtížně srovnávají s tím, že nejsou stejné, jako jejich vrstevníci. Nevyrůstají ve stejných podmínkách a nemají stejně šťastnou rodinu, jako ostatní. Představují si, jak jiní otcové berou své děti třeba na fotbal, jak rodina tráví víkend někde na výletě a ony nic. Jen sedí doma a nikdo s nimi nikam nejde. Je důležité, aby se s dětmi stále zacházelo, jako s jejich vrstevníky, aby si nepřipadaly jiné a méněcenné.

3.8 Úleva

Pocit úlevy může přijít poté, co si děti uvědomí, že i špatné pocity mají stejnou cenu jako ty ostatní (ať dobré či špatné). Tyto pocity jsou zcela normální a děti si to musí uvědomit. Jsou přirozenou součástí smutku a patří k vyrovnání se se ztrátou. Dětem se postupem času uleví i proto, že zjistí, že se jejich rodiče mají nyní ve skutečnosti lépe. Rodiče se již doma nehádají a neprobíhají každodenní konflikty. Rodiče po čase změni své chování. Jsou příjemnější a uvolněnější, jelikož už nemusí čelit každodenním hádkám a stresům. Mnoho dětí, které si prošly rozvodem rodičů, nyní říká, že pro ně a pro sebe rodiče udělali to nejlepší, co mohli. Je důležité smířit se s tím, že rozchod je trvalý a nevratný. K tomuto závěru rychle dospějí děti rodičů, kteří k nim mají pečující a láskyplný vztah.

3.9 Naděje

Zotavení dětí po rozvodu může trvat až 2 roky. Je důležité, aby děti měly pocit, že jsou důležité pro oba rodiče. Nestačí se s dětmi pouze vídat, ale projevovat jim lásku a porozumění. Dalším důležitým faktorem, který výrazně ovlivňuje přechod do „klidového režimu“ je to, že se uklidní situace mezi oběma rodiči. Poté, co jsou si děti jisté, že se tato situace vyjasnila, mohou se opět začít dívat do budoucnosti s nadějí a důvěrou.

4 Kontakt s rodiči

Kontakt s rodičem by měl být zajištěn co nejdříve po rozvodu. Tento kontakt by neměl být umožněn pouze za výjimečných okolností. Pokud by se stalo, že dítě, které svého rodiče miluje, se s rodičem nevidá, mohlo by trpět pocitem zavržení a bezmoci. Pokud se rodič k dítěti chová láskyplně, není důvod, aby se s rodičem dítě nevidalo.

Jestliže však rodič chová nepřátelský postoj k druhému rodiči takovým způsobem, že to negativně ovlivňuje dítě, měl by být kontakt omezen. Je správné, pokud dítě s rodičem udržuje blízký vztah. Pouze ale za předpokladu, že mezi oběma rodiči je vztah, který je založen na náklonnosti a vzájemné úctě. Je-li tomu jinak, potom tento vztah nesvědčí nejlepším zájmům dítěte.

4.1 Možné obtíže

Jeden z problémů, který přichází v úvahu je ten, že dítě může mít pocit, že pokud projeví moc velkou radost ze setkání s otcem, zpronevěřuje se tím matce. Může se tak chovat poněkud odtažitě. To pro otce není jednoduchá situace, protože se mu dítě již tak dost vzdaluje. Už spolu nesdílí společnou domácnost a zájmy a potřeby dítěte se mění každým dnem.

Rodič by si měl předem rozmyslet, co s dítětem bude ve společně strávených chvílích dělat a uzpůsobit program věku dítěte. Samozřejmě by měl mít připravený i „záložní plán“, pokud by se něco nevydařilo. S bývalým partnerem se musí stanovit jasná pravidla pro každodenní fungování dítěte, jako například to, kdy se dítě ukládá ke spánku, kdy a jak se dělají domácí úkoly a ostatní denní rituály.

Mezi oběma partnery musí stále fungovat určitá kooperace. V případě stálých dohadů se dítě může obávat hádek, kterých si v dřívější době prošlo už tak dost a určitě je nechce znovu opakovat. Rodiče si musí uvědomit, že sice přestali být partnery, ale ne rodiči. Před dětmi by se neměli vyjadřovat o druhém jako o někom špatném a neshazovat ho před dítětem.

Děti a dospělí zajisté vidí rozvod odlišně. Děti nechápou, jak ten skvělý táta, který je bere na výlety a snaží se pro ně udělat maximum je v matčiných očích tak špatný. Je třeba se vcítit do dětské duše a nezapomínat na to, že dítě potřebuje opravdu oba rodiče, pokud na ně bylo zvyklé doposud.

Pro otce toto období bývá náročné z pohledu financí. Musí si najít nové odpovídající bydlení, zařídit si byt a podobně. Tudíž je mnohdy nucen více pracovat. Může zde proto nastat problém se skloubením času, který může věnovat dítěti s časem, kdy musí pracovat. Není tedy divu, že třetina otců ztrácí kontakt s dětmi brzy po rozvodu a po pěti letech se s dětmi pravidelně a často stýká jen polovina z rozvedených otců. Toto zjištění má však více příčin. Pro otce může být těžké opakované loučení. Když jsou s dětmi například přes víkend, zvyknou si na ně a po odchodu dětí se jim stýská. Proto kontakt raději zcela přeruší, aby si více neubližovali.

5 Rozvod a rozhodování o dětech

5.1 Rozvod

V současnosti stále platí zákon o rodině z roku 1963. Tento zákon byl několikrát novelizován. V roce 1998 byla provedena novela zákona, která se považuje za nejvýznamnější a nejrozsáhlejší vůbec. Novela zakotvila některé moderní prvky, jako je například „smluvený“ rozvod či rozvod „sankční“. Tyto moderní prvky jsou nejobvyklejší především v zemích západní Evropy. Novela však zatím nepředstavovala komplexní a promyšlené řešení. Tím by mohla být až případná změna celého rodinného práva a to buď formou přijetí zcela nového zákona o rodině, anebo začleněním rodinného práva do nového občanského zákoníku. Jelikož je však problematika rodinného práva velice citlivá a týká se delikátních otázek, dá se očekávat, že zákon sám a novely s ním spojené nikdy nebudou definitivní. Je patrné, že vývoj doby a nové zkušenosti se sebou přinášejí potřebu dalších změn a je velmi pravděpodobné, že se tato potřeba změn bude opakovat i v budoucnu.

Nejen u nás, ale i v dalších zemích Evropy se projevuje určitý trend k „nesezdanému soužití“ mezi mužem a ženou. V České republice má tento trend svoje specifikum. V mnoha případech nejde pouze o cílevědomé rozhodnutí žít spolu v nesezdaném páru a neuznávání manželské instituce jako takové. Jedná se o to, že soužití v nesezdaném páru má ekonomickou výhodnost. Vdaná žena s dítětem je z hlediska sociálních dávek zpravidla znevýhodněna oproti ženě „osamělé“. Na tento paradoxní jev právní úpravy sociálních dávek bylo již několikrát poukazováno. Nesezdaný pár, který spolu bydlí, má děti, společný majetek atd. musí v souvislosti s rozchodem řešit obdobné otázky, jako manželé. Z hlediska práva je nesezdané manželství jednoznačně nevýhodné, pokud však nebereme v úvahu případy neoprávněného pobírání sociálních dávek u osob, které předstírají, že jsou „osamělí rodiče“.

„V České republice může rozvod v současné době proběhnout v zásadě dvojím způsobem. Podaří-li se rozvádějícím se manželům uzavřít dohodu o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu, kterou schválí soud, a dohodu o vypořádání majetku, o bydlení po rozvodu, případně o výživném na druhého manžela (je-li požadováno), soud nebude zkoumat důvody rozvratu manželství a rozvod může proběhnout rychle a hladce.“ (Smith 2004, str. 162) Výhodou této „dohody“ je to, že manželé nečekají žádné další soudy. O věcech, o kterých často bývají dlouhé a nepří-

jemné spory, je rozhodnuto předem. Evidentní podmínkou je, že oba manželé musí s rozvodem souhlasit a musí být schopni dohody. Oba dva musí mít jasno, kdo o děti bude pečovat v době po rozvodu, popřípadě mít domluveny dny, kdy děti budou u druhého rodiče.

Druhou možností a v praxi zatím čtenější je „klasický“, někdy též nepřesně označovaný „sporný“ rozvod. K této situaci dochází v případě, že jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí a dále pokud se manželé nedomluví o nezletilých dětech (popřípadě soud neschválí jejich dohodu) nebo ohledně majetku či bydlení po rozvodu.

5.2 „Smluvený“ rozvod

Zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.) říká: *„Jestliže manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a k návrhu na rozvod se druhý manžel připojí, má se za to, že podmínky uvedené v ustanovení § 24 odst. 1 jsou splněny. Soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede, jsou-li předloženy:*

- *pravomocné rozhodnutí „opatrovnického“ soudu o schválení jejich dohody o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu,*
- *písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy účastníků upravující pro dobu po tomto rozvodu vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení a případnou vyživovací povinnost“*

Podle Zákona o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.) § 24 odst. 1 může soud manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.

Dohoda o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu obsahuje především to, komu bude dítě svěřeno do péče po rozvodu, zda bude probíhat střídavá nebo společná péče a jakou částkou bude druhý rodič přispívat na výživu dítěte. Dohoda nemusí obsahovat úpravu styku dítěte s tím z rodičů, kterému dítě nebylo svěřeno do péče. Nezletilému dítěti je svěřen opatrovník (po dobu rozvodu), který se k této dohodě vyjadřuje. Zpravidla jím bývá orgán sociálně-právní ochrany dětí působící u pověřeného obecního úřadu v místě trvalého pobytu dítěte. Povinností opatrovníka (většinou sociální pracovnice pověřeného úřadu) je hájit a prosazovat zájmy nezletilých dětí. Neměl by v žádném případě souhlasit s dohodou, která by tyto zájmy

nechránila. Opatrovník obvykle hovoří s dětmi i oběma rodiči. Cílem tohoto rozhovoru je zjistit, jaká jsou stanoviska dětí a rodičů. Posléze opatrovník předkládá soudu zprávu o poměrech v rodině. Dohoda je nadále předána soudu ke schválení v opatrovnickém řízení. Ve věci proběhne řádné soudní jednání a soud buď rozsudkem dohodu schválí, nebo rozhodne jinak. Pokud soud dohodu neschválí, není možné „smluvený“ rozvod uskutečnit. A to ani v případě splnění všech dalších podmínek.

Obvykle podává návrh na rozvod jeden z manželů a druhý se v případě „smluveného“ rozvodu k tomuto návrhu písemně připojí. K návrhu je nutné připojit rozsudek o schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilým dětem, o kterém bylo rozhodnuto v opatrovnickém řízení s doložkou právní moci a dohodou o majetku, bydlení, popřípadě výživném na rozvedenou manželku/manžela s úředně ověřenými podpisy. V případech, kdy mezi sebou manželé mají jasno o tom, jak chtějí upravit majetkové poměry, poměry k nezletilým dětem, bydlení, popřípadě výživné pro jednoho z manželů pro dobu po rozvodu, je sepsání a schválení dohod a návrhů pro soud dosti jednoduchou záležitostí. Jedná se pouze o to dát dohodám, ke kterým manželé již dospěli, právní formu. Tuto právní formu dá dohodě za přiměřený poplatek kterýkoli advokát zabývající se rozvodovou problematikou. Smlouvy si rozvádějící manželé mohou dát dohromady sami. Na českém trhu jsou k dispozici knižně vydané vzory takových smluv a můžete je najít i na internetu. Dále jsou k dostání v bezplatných manželských a rodinných poradnách, jejichž zřizovatelé jsou krajské úřady a někdy též úřady obecní. Poradny jsou poskytovateli odborného sociálního poradenství jednotlivcům, pářům a rodinám v závažnějších životních situacích, do nichž se může dostat každý díky nečekaným změnám a zvýšeným nárokům života. Většina těchto poraden je pod záštitou Asociace manželských a rodinných poradců ČR. Asociace se zaměřuje především na udržování a zvyšování profesních kompetencí psychologů a sociálních pracovníků, pracujících v poradnách pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy po celé republice a na ochranu klientů před nekvalifikovaným působením. Dále připravuje a realizuje kurzy, výcviky, supervize a další vzdělávací aktivity. Na internetových stránkách této asociace lze vyhledat poradnu v požadovaném kraji, na kterou se může člověk v případě potřeby obrátit. V poradnách působí kvalifikovaní poradci zabývající se rozvodovou problematikou.

Může nastat i situace, kdy by rozvádějící se manželé chtěli dohody dosáhnout, ale nejsou schopni tuto dohodu sami realizovat. Jako zprostředkovatele si zajisté mohou vzít manželé advokáta a s jeho pomocí k dohodě dospět. Advokát je však spíše

zvyklý prosazovat zájmy svého klienta. Navíc v případě, kdy by jednání bylo sporné, advokátovi by náležela pochopitelně vyšší odměna. Nemusí být vždy v jeho zájmu, aby manželé k dohodě dospěli. Tito pracovníci nemají psychologické vzdělání ani výcvik. V České republice postupně vznikají soukromé firmy, které jsou zaměřené na mediaci. Jsou zde odborníci z profese psychologů, právníků, sociálních pracovníků, kteří jsou připraveni pomoci. Za jejich pomoci je možné k dohodě, ke které by manželé pravděpodobně sami nedospěli, dospět. Tato pomoc není státem ani zákonem stanovena. Někteří psychologové provozují tuto činnost jako živnost. Jedná se o psychologické poradenství, kdy psycholog není výslovně specializován na mediaci ve věcech manželských a rodinných sporů, ale ve většině případů se jedná o psychologa, který dříve pracoval v manželské poradně a nepochybně nyní dokáže pomoci i s mediací. Všechny zmíněné formy pomoci jsou za smluvní úhradu, kterou si strany musí předem určit. Bezplatnou pomoc mohou poskytnout již zmíněné manželské poradny, které jsou sice primárně zaměřené na pomoc v manželských krizích a na předmanželské poradenství, ale i s rozvodovou problematikou mohou pomoci. Hlavním cílem těchto poraden je urovnat spory, dosáhnout obnovení manželského soužití, dobrých vztahů v rodině a manželství pokud možno zachovat.

5.3 Klasický „sporný rozvod“

„Podle novely zákona o rodině z roku 1998 probíhá „rozvod“ zpravidla ve dvou etapách. Zatímco do té doby se v jediném soudním řízení rozhodovalo o rozvodu i o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, v současné době se manželé musí „soudit dvakrát“. (Smith 2004, str. 164) „Před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.“ (Zákon o rodině paragraf § 26 odstavec 1)

V první řadě soud musí v opatrovnickém řízení rozhodnout o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu a pak jiný soudce rozhodne v občanskoprávním řízení o návrhu na rozvod manželství. Tato novela sebou přinesla samozřejmě zbytečné protahování celého jednání, vyšší finanční výdaje a často i větší zátěž pro celou rodinu v „předrozvodové“ atmosféře. Novela je odbornou veřejností zpravidla kritizována. Slibovala, že soudci, kteří budou v opatrovnickém řízení o dětech rozhodovat, budou k tomu zvláště školeni. Toto slibované pozitivum se však dodnes neu-

platnilo. Jediné, co novela přinesla je přetěžování soudů a dlouhé čekací lhůty na soudní jednání.

Pokud tedy mají manželé nezletilé děti, musí proběhnout opatrovnické řízení odděleně od řízení rozvodového a může skončit buď schválením dohody rodičů, anebo rozhodnutím soudu. Obojí má formu rozsudku.

Ten, kdo navrhuje rozvod, musí prokazovat, že *„manželství je tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití“*. (Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. § 24 odst. 1.). Protistrana je většinou vyzvána soudcem, aby se k návrhu na rozvod písemně vyjádřila. Obě strany musí podat důkazy o svém tvrzení. To může být někdy obtížné, jelikož do poměrů v rodině osoby žijící vně rodiny zpravidla nevidí. Celé dokazování se tak redukuje pouze na výpověď účastníků před soudem. Pokud soud dospěje k závěru, že je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití, musí dále zkoumat, zda rozvod nebude v rozporu se zájmem nezletilých dětí daným zvláštními důvody. „... soud nemůže manželství rozvést, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí daným zvláštními důvody.“ (Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. § 24 odst. 2)

Rozvod manželství může být v rozporu se zájmy nezletilých dětí. Samo o sobě to však není důvodem, proč by soud návrhu na rozvod neměl vyhovět. Existují-li však zvláštní závažné důvody pro tento rozpor, soud manželství nemusí rozvést a nevyhovět tak návrhu na rozvod manželství, dokud tyto důvody trvají. Zvláštní důvod je případ, kdy mají manželé invalidní dítě nebo má fyzickou či psychickou poruchu, která zvláště naléhavě vyžaduje péči obou rodičů. Zvláštním důvodem může být i enormně silná citová vazba dítěte na oba rodiče. Nikdo manželům pochopitelně nemůže zakázat, aby se od sebe odstěhovali a i přes to, že nejsou rozvedeni, začali žít odděleně. Toto může způsobit to, že dítě bude poškozeno stejně, jako by k rozvodu došlo. Rozhodnutím soudu, ve věci rozvodu je tedy pouze to, zda je manželství rozvedeno či není. Nerozhoduje se ve věci majetkových, bytových ani jiných, rozhoduje se pouze o rozvodu samotném.

Novela zákona o rodině z roku 1998 přinesla ještě jednu novinku v podobě „sankčního“ rozvodu. *„Jestliže spolu manželé nežijí delší dobu než tři roky, soud manželství rozvede, jsou-li splněny podmínky pro rozvod.“* (Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. § 24b odst. 2) dle § 24 tedy *„manželství je tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití.“* V praxi to má význam takový, že po celá tři léta, kdy spolu manželé nežijí, mezi nimi trvá vyživovací povinnost. Tato

vyživovací povinnost je dána právem na stejnou životní úroveň. Někdy má tato lhůta význam v tom, že po dobu tří let, která je jasně stanovena, si ten, kdo návrh na rozvod manželství podává, může důkladně promyslet, zda-li to opravdu chce. Mělo by se tím předejít ukvapeným a necitlivým rozhodnutím a rozvod manželství může být znovu důkladně zvážen. Pojem, že spolu manželé „nežijí“ se neinterpretuje tak, že spolu manželé nemohou sdílet bydlení, ale tak, že tito manželé netvoří intimní majetkové společenství, které je jinak pro manželství obvyklé. Druhá možnost „sankčního rozvodu“ je ta, že: *„Návrhu na rozvod, s nímž nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma, soud nevyhoví, pokud mimořádné okolnosti svědčí pro zachování manželství.“* (Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. § 24b odst. 1) Pokud soud manželství nakonec rozvede, může tomuto rozvedenému manželovi přiznat proti jeho bývalému manželovi výživné ve stejném rozsahu, jako je vyživovací povinnost mezi manžely podle práva na stejnou životní úroveň (Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. § 93 odst. 1). Vyživovací povinnost lze stanovit nejdéle na dobu tří let.

5.4 Rozhodování o dětech

Rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu musí být rozhodnuto před rozvodem manželství. Poměry k nezletilým dětem lze upravovat i v případech, kdy spolu manželé pouze nežijí a nejsou zatím rozvedeni. Jedná se o rozhodnutí, komu bude dítě svěřeno do výchovy, popřípadě bude-li stanovena střídavá nebo společná výchova. Dále se rozhoduje o tom, jak bude přispíváno na výživu nezletilého, popřípadě jak bude stanoven styk s dětmi rodiči, kterému děti nebyly svěřeny do výchovy. Toto rozhodnutí musí vždy učinit soud.

Je patrné, že pokud manželé dokážou dojít k dohodě a rozhodnout o těchto otázkách, je to nejvhodnější řešení pro všechny účastněné. Na soudu už pak je jen schválit dohodu a zvážit zda je v souladu se zákonem a se zájmy dětí. Této dohody rodiče zpravidla dosáhnou sami, bez zprostředkování a bez mediační pomoci. Někdy jim může pomoci opatrovník nezletilých dětí jmenovaný soudem – ve většině případů je jím sociální pracovnice pověřeného obecního úřadu. V některých případech může ke zprostředkování dohody dopomoci rodinný poradce působící v manželské poradně. Jeho funkce je nejen zprostředkovatelská, ale i poradenská. Tato služba je občanům poskytována zdarma. Tímto poradcem je zpravidla psycholog, sociální pracovnice poradny, ale může jím být i právník či psychiatr. Další možností pro rodiče, kteří se

chtějí dohodnout, ale nedokážou dospět k dohodě bez cizí pomoci, je vyhledání place-
né pomoci zaměřené na mediaci nebo psychologa poskytujícího psychologické pora-
denství. Jeho role může být pouze zprostředkovatelská nebo též poradenská.

Na počátku devadesátých let schválila Česká republika Úmluvu o právech dítěte. Součástí této dohody je i to, že dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo na to, aby tento svůj názor veřejně vyjádřilo a to ve všech záležitostech, kte-
ré se ho dotýkají. Názorům dítěte se musí věnovat náležitá pozornost odpovídající
jeho věku a úrovni. Dítě má díky této úmluvě možnost, aby bylo slyšeno v každém
soudním nebo správním řízení, které se ho týká a to buď přímo, prostřednictvím zá-
stupce nebo příslušného orgánu.

Podle českého zákona o rodině č. 94/1963 Sb. § 31 odst. 3 má *„Dítě, které je
schopno s ohledem na stupeň svého vývoje vytvořit si vlastní názor a posoudit do-
sah opatření jeho se týkajících, má právo obdržet potřebné informace a svobodně se
vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů týkajících se podstatných záležitostí jeho
osoby a být slyšeno v každém řízení, v němž se o takových záležitostech rozhoduje.“*
Z tohoto zákona je patrné, že by dítě mělo být zapojeno do jednání, která se týkají je-
ho budoucí výchovy. Samozřejmě se musí brát na zřetel věk dítěte. Účast dítěte na
jednání je možná pouze tehdy, není-li dítě natolik malé, že by nebylo schopno smysl
takového jednání chápat. Záleží na rodičích, jak s dítětem o situaci pohovoří. Zda
s dítětem hovoří oba společně, každý zvlášť nebo s dítětem nehovoří vůbec. Pokud se
rodiče rozhodnou pro pomoc v manželské poradně je na rodiče působeno většinou
tak, aby k jednání přizvali děti schopné vytvořit si vlastní názor. Nevyžaduje se vždy,
aby se děti účastnily celého jednání. Měli by však mít možnost vyjádřit se, s kterým
z rodičů chtějí po rozvodu zůstat a proč. Dále také jak často se chtějí vídat s druhým
rodičem, popřípadě probrat další možnosti ohledně jejich svěření do péče po rozvodu
rodičů. S dětmi o těchto otázkách může pohovořit i psycholog a výsledek pak rodičům
sdělí. Též opatrovník ustanovený soudem zpravidla s dítětem o těchto otázkách hovo-
ří. Problém někdy nastává díky tomu, že opatrovník nemá dostatečnou kvalifikaci
a výcvik opatrovníka. Do soudní zprávy se posléze uvede výsledek pohovoru opatrov-
níka s dítětem a zpravidla se z nich vychází i při formulování svého stanoviska. Pří-
slušný soudce určuje, zda bude nezletilé dítě slyšeno před soudem. Za poslední léta je
praxe taková, že dítě, starší patnácti let je slyšeno před soudem vždy. U mladších dětí
musí soudce rozhodnout, zda mu vystačí zpráva opatrovníka, nebo jestli bude chtít
dítě vyslechnout sám. U výslechu dítěte většinou nejsou přítomni rodiče ani jejich

právní zástupci. Po vyslechnutí jsou však seznámeni s protokolem výslechu. Tento výslech nemusí být nutně proveden v soudní síni. Soudkyně či soudce mohou dítě vyslechnout ve své kanceláři formou přátelského povídání bez taláru. Výslech poté soudce protokoluje až dodatečně.

Poněkud složitá situace může nastat v případě, kdy oba rodiče chtějí dítě do výchovy nebo naopak, dítě do výchovy nechce ani jeden z rodičů. Názor dítěte se musí brát vždy v úvahu a klade se na něj velký důraz. Podle výše zmiňovaného zákona o rodině č. 94/1963 Sb. § 31 odst. 3 má na vyjádření názoru dítě nárok. Jeho stanovisko nemusí však být vždy rozhodující. Dítě se nechá snadno zmást tím, že si ho například jeden z rodičů „kupuje“. Koupí dítěti vše, na co si ukáže, bere ho na drahé dovolené a podobně. Dále dítě může pouze účelově volit rodiče, který je třeba méně přísný a důsledný a dítě u něj má větší pohodlí. Proto se vyžaduje znalecký posudek od znalce. Tím je buď dětský psycholog či psychiatr. Úkolem tohoto znalce je vytvořit posudek, jehož cílem je zhodnotit vztah dětí ke každému z rodičů i výchovné předpoklady obou rodičů. Tato cesta je však mnohem zdoluhavější a dražší. Dále tím může narůst napětí v rodině. Proto je lepší, když se rodiče domluví za pomoci odborníka a dospějí k dohodě, kterou soud schválí. Podle zákona o rodině č. 94/1963 Sb. § 26 odst. 3 může být *„rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti nahrazeno dohodou rodičů, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu.“* V této dohodě se domluví, jak bude výchova probíhat. Zákon umožňuje několik možností. První možností je, že dítě je svěřeno do výchovy jen jednoho manžela. *„Do výchovy jen jednoho manžela je možno dítě svěřit pouze se souhlasem druhého manžela. Tohoto souhlasu není třeba, jestliže druhý z manželů pozbyl způsobilosti k právním úkonům nebo je-li opatření tohoto souhlasu spojeno s překážkou těžko překonatelnou.“* (zákon o rodině č. 94/1963 Sb. § 45 odst. 3)

Další možností je svěřením dítěte do střídavé, popřípadě společné výchovy obou rodičů podle zákona o rodině č. 94/1963 Sb. § 26 odst. 2: *„Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.“*

Velký problém nastává tehdy, vládne-li v rodině napětí, domácí násilí a další soužití ve společné domácnosti není možné, avšak oba rodiče chtějí děti do své péče. Může se stát, že se dítě stane nástrojem pomsty a vydírání. V těchto případech může soud určit předběžné opatření podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního

řádu, část druhá, hlava II, který určuje za jakých podmínek a jakým způsobem je rozhodováno o předběžném opatření. Podle tohoto řádu § 76 může být „*předběžným opatřením účastníku uloženo zejména, aby: a) platil výživné v nezbytné míře; b) odevzdal dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče toho, koho označí soud.*“

Předběžné opatření soudy v některých případech odmítají. Zdůvodňují to tím, že by mohly prejudikovat rozhodnutí ve věci samé. Předběžné opatření je však nezbytně nutné v případech, kde je dítě ohroženo a stává se nástrojem „války“ svých rodičů. Je znám případ, kdy o děti bojovaly dvě bezpečnostní agentury, jedna pověřená otcem, druhá matkou, protože soud zamítl návrh na vydání předběžného opatření. Výsledek byl pouze takový, že děti si prošly traumatem a bylo trestně stíháno několik zaměstnanců bezpečnostních agentur.

Děti mohou odmítat stýkat se s druhým rodičem. Ve všech případech nemusí jít vždy o syndrom zavrženého rodiče. Děti si mohou pamatovat to, jak rodič dětem ubližoval, páchal domácí násilí či jiné projevy domácího tyrana. Aniž by byly děti ovlivňovány druhým rodičem, odmítají se s ním stýkat. Jindy však opravdu může jít o cílevědomé ovlivňování dětí proti druhému z rodičů. Zde je důležité zjistit příčiny tohoto negativního postoje dětí, což je zpravidla práce pro zkušeného soudního znalce.

5.5 Mediátorství

V České republice existuje nevládní organizace, která se nazývá Asociace mediátorů České republiky (AMČR). Ta sdružuje nejen mediátory dobrovolné a profesionální, ale také laickou veřejnost, která se zajímá o problematiku mimosoudního způsobu řešení konfliktu. Dále je cílem propagace myšlenky rozvoje mediačních služeb. Tato organizace byla založena roku 2000 a svou činnost začala v roce 2001. Členové organizace jsou většinou zkušení odborníci, kteří jsou držitelé mnoha mezinárodních certifikátů v oblasti komunikace, řešení konfliktů, vyjednávání a mediace.

Tato organizace mimo jiné realizuje i několik projektů, které jsou povětšinou zaměřené na jednu konkrétní problematiku. Mezi ně patří: Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů, Využití mediace jako nástroje sociální interakce, Posílení kompetencí mediátorů AMČR poskytujících sociální služby, Participativní řešení rodinných a občanských sporů technikou mediace, Řešení rodinných sporů technikou mediace, Rozvoj meditace a řešení konfliktů v ČR – mediace v netrestní oblasti, Obce a jejich možnosti podílet se na realizaci politiky integrace Romů a Mediace jako metoda boje se sociálním vyloučením. Tyto projekty proběhly v minulých letech. V současné době

probíhá projekt s názvem „Být dobrým rodičem i po rozvodu“. Tento projekt podporuje rodiče v jejich rodičovských kompetencích v obtížných životních situacích. Pomáhá rodičům, kteří se rozvádějí a mají děti, aby se bez konfliktů dokázali domluvit na podmínkách rozvodu, především na porozvodové péči o své děti. Dále je cílem tohoto projektu osvěta a šíření informací o AMČR především mezi odborníky, kteří se s klienty setkávají a mohli by jim nabízet pomoc AMČR za podpory finančních prostředků MPSV.

Praktická část

6 Metodologický postup

6.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jaký převládá názor odborníků na svěřování dětí do péče po rozvodu a to především do péče střídavé. Dále práce zjišťuje, za jakých podmínek a zda vůbec je střídavá péče pro děti vhodná. Výzkum se nezaměřuje pouze na názory odborníků, ale také na praxi se svěřováním dětí do péče. Analyzuje několik náhodně vybraných dokumentací, u kterých byla střídavá péče určena, nebo se na ni rodiče dohodli. Vyhodnocení těchto náhodných dokumentací vede k zjištění, zda se střídavá péče v těchto případech prokazuje jako spíše fungující či nikoli.

6.2 Respondenti

Výzkum v praktické části je prováděn pomocí dvou metod, a to analýzou dokumentů a interview. Interview je prováděno s pracovníky FOD, s pracovníky OSPOD, dále s psychologkou, která se zabývá problematikou svěřování dětí do péče a s mediátorkou.

RESPONDENT	KVALIFIKACE/PRAXE V OBORU
Pracovník Fondu ohrožených dětí - respondent č. 1.	Vysokoškolské vzdělání, sociální práce/ Praxe v oboru 15 let
Pracovnice OSPOD - respondent č. 2	Vysokoškolské vzdělání sociálně právní/ Praxe v oboru 10 a půl let
Pracovnice OSPOD - respondent č. 3	Vysokoškolské vzdělání pedagogické/ Praxe v oboru je 20 let
Pracovnice OSPOD - respondent č. 4	Vysokoškolské vzdělání sociálně právní/ Praxe v oboru 8 let
Psycholožka - respondent č. 5	Vysokoškolské vzdělání psychologické/ Praxe v oboru 30 let
Mediátorka – respondent č. 6	Vysokoškolské vzdělání v oboru sociální práce/ Praxe v oboru 8 let

Tabulka 1 – přehled respondentů (zdroj: autor)

6.3 Předpoklady

1. Odborníci z praxe se střídavou péčí spíše nesouhlasí.
2. Střídavá péče se ve většině, mnou zkoumaných případů, potvrzuje jako nefungující.
3. O střídavou péči žádají většinou muži. Naopak ženy žádají výlučnou péči.

6.4 Metody výzkumu

6.4.1 Kvalitativní výzkum

Praktická část této práce využívá k získání dat kvalitativní výzkum. „Kvalitativní výzkum vychází zejména z fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí, a tudíž kvalitativně orientované výzkumy připouštějící existenci více realit. Z rozdílných filosofických východisek vyplývají i další rozdíly (cíle výzkumu, přístup badatele apod.).“ (prof. PhDr. Miroslav Chrástka, CSc str. 32)

6.4.2 Interview

Při výzkumu v praktické části je použita metoda zvaná interview. Toto interview je prováděno s pracovníky OSPOD, pracovníky FOD, s psychology zabývající se problematikou svěřování dítěte do péče a s mediátorkou. „Interview je metoda shromažďování dat o realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. Někdy se v podobném významu používá také obsahově širšího českého termínu rozhovor. Protože však ne každý rozhovor je interview, je používání pojmu interview přesnější a výstižnější. Anglický název interview je totiž složen ze dvou částí, kde inter znamená mezi a view znamená názor nebo pohled.

Velkou výhodou interview oproti jiným výzkumným metodám je navázání osobního kontaktu, který umožňuje hlubší proniknutí do motivů a postojů respondentů. U interview můžeme sledovat reakce respondenta na kladené otázky a podle nich usměrňovat jeho další průběh.

Úspěšnost interview je z velké části závislá na schopnosti výzkumníka navázat přátelský vztah k respondentovi a na vytvoření otevřené atmosféry. Vytvoření vzájemně příjemného, uvolněného vztahu mezi výzkumníkem a respondentem se označuje termínem report.“ (prof. PhDr. Miroslav Chrástka, CSc)

Dle toho, jakým způsobem je interview výzkumníkem řízeno, je možno rozdělit interview na strukturované, polostrukturované a nestrukturované. Pro tuto absolventskou práci je zvoleno polostrukturované interview.

Polostrukturované interview:

Polostrukturované interview má předem dané otázky, které jsou respondentovi kladeny. Tyto otázky mohou mít však jiné pořadí, jinou formulaci, případně může být otázka respondentovi vysvětlena. Tento typ interview povoluje tazateli přidávat či ubírat otázky, dle situace a vhodnosti. Polostrukturované interview je flexibilnější a volnější než strukturované, ale je organizovanější a systematictější než nestrukturované interview.

6.4.3 Analýza dokumentů

Druhou metodou je analýza dokumentů. Ta probíhala formou studia interních materiálů organizace a z toho byla následně utvořena případová studie. Případová studie je *„výzkumná metoda v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ (např. žák, malá skupina žáků, učitelů, jednotlivá třída, škola, apod.). Ten je detailně popsán a vysvětlován, takže dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání týchž objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout. Výhodou metody je možnost hlubokého poznání podstaty případu, nevýhodou je omezenost zobecnitelnosti výsledků.“* (Průcha a kol., 1995, s. 177) Tato metoda poukazuje na problémy, které při střídavé péči mohou nastat. Dále by měla zjistit, zda se v uvedených případech prokázala jako spíše fungující či nikoli.

7 Případová studie

7.1 Kazuistika č. 1

Chlapec Pavel, narozen: srpen 2004

Paní x: matka - lékařka

Pan y: otec – vrtmistr

Paní x a pan y spolu uzavřeli manželství v září roku 2003. V srpnu roku 2004 se jim narodil syn Pavel. Od léta roku 2008 začali problémy v manželství a manželé se přestali intimně stýkat. Od února roku 2009 spolu přestali vést společnou domácnost. V době, kdy spolu manželé nežili, praktikovali střídavou péči o syna téměř rok.

Matka požádala o střídavou péči v týdenních intervalech. Střídavá péče byla schválena 15. 4. 2009. Každý z rodičů má vlastní byt. Pan y má svou ženu stále rád, chtěl by jí získat zpět a znovu navrátit společné rodinné soužití.

Ke konci roku 2010 se stal incident, kdy jednou v noci manžel přišel do bytu k bývalé manželce a dožadoval se vstupu. Ten mu byl odepřen, a proto zavolal policii s oznámením, že Pavel je týrán. Policie dorazila na místo, zkontrolovala chlapce a došla ke zjištění, že chlapec je zcela v pořádku.

15. 3. 2011 byla paní x napadena panem y. Pan y vtrhl do bytu, držel paní x za ruce a krk. Všemuh přihlížel syn Pavel. Paní x se panu y vyvekla a snažila se uniknout. Utíkala po schodech dolů, vyběhla na ulici, tam ji pan y dostihl a porazil ji na zem. Kolemjdoucí sousedé si toho všimli a pomohli jí.

U Pavla se začala projevovat hyperaktivita, což značně ztížilo jeho nástup do školy. Ve škole byl nesoustředěný a vyrušoval. 29. 3. 2011 požádala matka o svěření syna Pavla do své péče. Matka se domnívá, že problémy syna (hyperaktivita) je důsledek střídavé péče. Pan x matku slovně napadá i před synem, má problémy s alkoholem a to i v době, kdy má syna v péči. Údajně bere syna sebou, když jde do hospody.

V bytech obou rodičů bylo provedeno šetření. Oba byty byly vhodně zařízeny a byly shledány jako vyhovující pro výchovu dítěte.

Ošetřující lékařka se domnívá, že střídavá péče není vhodná, ale oba rodiče jsou pečující, takže podle jejího názoru, žádné řešení není vhodné. Třídní učitelka Pavla se přiklání ke svěření syna do péče matky. Když je syn u otce, je dle jejích slov nesoustředěný.

Objevují se neustálé tahanice kvůli kroužkům, oblečení, učebním pomůckám a lékům pro Pavla (proti hyperaktivitě).

11. 11. 2012 došlo k incidentu, kdy si otec přišel pro syna v podnapilém stavu. Byl neohlášen, dožadoval se vydání syna a to v době, kdy byl syn v péči matky. Matka kontaktovala OSPOD s žádostí o pomoc. OSPOD jí poradil, ať syna nevydává a zavolá policii. Ta tak učinila. Policie přijela, pana x vyvedla a syna předala matce.

V březnu roku 2012 oznámil otec, že odjíždí na půl roku pracovně do Norska. Soud určil, že od 15. 3. 2012 bude syn v péči matky, maximálně však na 6 měsíců, ne trvale. Po ukončení této doby (až se pan x vrátí ze služební cesty) bude nadále pokračovat střídavá péče.

5. 9. 2012 se syn svěřuje do péče matky. Otec s tím nesouhlasí a odvolává se. Soud toto odvolání zamítá. Dochází k občasným napadáním matky ze strany otce a dožadování se vydání syna v době, kdy na něj pan x nemá nárok. Soudem bylo rozhodnuto, že Pavel bude každý sudý víkend v péči svého otce. Otec opakovaně žádá o střídavou péči a jeho žádosti jsou opakovaně soudem zamítány.

Závěr:

Dle pracovníků OSPOD jsou oba rodiče způsobilí k plnění rodičovských povinností. Matka je spíše citově chladnější, vede syna k poslušnosti a ukázněnosti. Otec praktikuje spíše liberální výchovu a více mu dovolí, což pro syna v jeho situaci, kdy se projevuje hyperaktivita, není zcela vhodné. Otec se dle pracovníků OSPOD „rád napije“, ale jinak je velice milující a má o syna zájem. Vyšetření prováděné znalkyní je prováděno na oddělení, kde pracuje matka Pavla. Pracovnice OSPOD mají podezření, že se nejedná o nezáujaté vyšetření a jde o střet zájmů.

V tomto případě fungovala střídavá péče zhruba 2 roky bez větších problémů. Poté nastaly problémy z důvodu otcova nadměrného požívání alkoholu a z toho důvodu, že matka syna přestala chtít vydávat otci. Do celého problému nikdo nevidí a neví se, proč ve skutečnosti střídavá péče přestala fungovat. Střídavá péče však měla na syna neblahý vliv. Problémy s hyperaktivitou se začaly objevovat právě v době, kdy střídavá péče probíhala.

7.2 Kazuistika č. 2

Paní J: zaměstnání střídá

Pan K: sochař

Syn Marek: narozen prosinec 2003

V listopadu roku 2002 se seznámila paní J a pak K. Bydleli ve stejném domě a byli sousedé. V lednu roku 2003 se k němu paní J nastěhovala a v dubnu téhož roku otěhotněla. V prosinci roku 2003 se jim narodil syn Marek. Ihned po narození syna začaly problémy v partnerském soužití. Matka měla mít údajně problémy s anorexií a bulimií. Pak K dokonce uvedl, že synovi paní J měla ujídat jídlo. Paní J údajně panu K vyhrožovala, že pokud jí nevyhoví (v čemkoli), syna pan K již neuvidí. Koncem roku 2004 paní J získala zaměstnání a pan K se stále více staral o syna, společně se svou matkou.

Od května roku 2005 se pan K začal zdržovat na adrese svého otce, v jeho ateliéru. Zdržoval se zde se svým synem Markem a paní J si syna brala jen na některé víkendy.

V srpnu roku 2005 se paní J vystěhovala z bytu pana K a ten se nastěhoval zpět na svou původní adresu s novou přítelkyní a nezletilým synem.

Styky syna Marka s jeho matkou jsou nepravidelné. Otec se snažil s paní J domluvit na pravidelných stycích, ale bezúspěšně. Paní J někdy zavolá, že si syna vezme a pak si ho nevyzvedne. Někdy zavolá, že chce syna hned teď. Pokud tomuto pan K brání a říká, že není možné si syna tak narychlo a neplánovaně vzít, paní J vyhrožuje, že syna vezme a někam s ním odjede a pan K už syna nikdy neuvidí. V prosinci roku 2005 podal otec žádost, aby mu byl svěřen syn do péče, s tím, že matka bude přispívat 500 Kč měsíčně.

V lednu roku 2005 byl proveden výslech paní J. Ta tvrdí, že psychické problémy nemá, netrpí bulimií ani anorexií a otce nikdy nevydírала. O syna měla údajně zájem, volala otcovi na telefon, ale ten ho měl často vypnutý. Matka uvádí, že otec jí fyzicky napadal za dobu jejich soužití, opíjel se a na syna byl agresivní. Matce byl dán kontakt na centrum ROSA a RIAPS. Matka nesouhlasí se svěřením syna do péče otce a chce ho do své péče.

V únoru roku 2006 matka zažádala o předběžné opatření na svěření dítěte do své péče z důvodu obavy bránění styku s dítětem ze strany otce. O několik dní později se rodiče dočasně dohodli, že v péči o syna se budou střídat vždy po čtyřech po sobě jdoucích dnech v týdnu.

Únor 2006 - soud zamítá návrh matky na předběžné opatření a schvaluje zatímní dohodu rodičů na střídavou péči v intervalech 4 dnů v týdnu. Soud apeluje na rodiče, aby se dohodli ohledně péče trvale.

Ošetřující lékařka tvrdí, že matka se jí zdá laxní v péči o syna, nedochází na prohlídky a syn se v matčině přítomnosti chová hyperaktivně, což se v přítomnosti otce nestává.

V březnu roku 2006 byl rozsudkem soudu syn svěřen do střídavé péče obou rodičů a to s týdenním intervalem.

V květnu roku 2011 se dostavila matka na OSPOD, uvedla, že s otcem užívali stejný byt. Otec ji však dnes z bytu vyhodil. Matka je nyní u kamarádky, kde může nějaký čas pobývat. Dotazuje se na možnost azylového bydlení. Nezletilý syn je nyní v 1. třídě a je u něj diagnostikováno ADHD. Otec uvádí, že je matka nespolehlivá, má

nestabilní zaměstnání, bydlení..., proto uvažuje o podání návrhu na změnu výchovy. Učitelka ve škole tvrdí, že s chlapcem nejsou problémy, nicméně má pocit, že chlapec je nadměrně bit. To se následně potvrzuje z úst syna Marka.

Matka se dostavila na OSPOD. Chce podat návrh na změnu výchovy z důvodů obav, že pan K syna nadměrně trestá a ponižuje ho. Syn dochází k psychologce a neuroložce.

Učitelka školy uvádí, že syn potvrdil, že ho otec opakovaně bije páskem. Matka s jeho postupy nesouhlasí, sama syna nechává za neposlušnost klečet v koutě. Syn má ve škole problémy s chováním, je divoký, agresivní a sprostý. Uvádí, že na chlapci je vidět, že mu střídavá péče neprospívá.

Na předvolání se oba rodiče dostavili na OSPOD. Oba uvedli, že situace není vyhovující. S rodiči byla domluvena rodinná terapie.

V prosinci roku 2011 zástupkyně školy volala otci, že vylučují syna ze školy, jelikož praštil spolužáka pěstí. Na bývalé škole prý podle ředitelky školy topil žáky a topí prý i zvířata. Rodiče si převzali učení na 14 dní a chlapci byla doporučena domácí výuka. Rodiče dochází do SVP od prosince.

V lednu roku 2012 otec sdělil, že syn nastoupil do Thomayerovy nemocnice na oddělení dětské psychiatrie. Rodiče synovi mohou každý den volat a na víkendy může chodit domů. Sociální pracovnice Thomayerovy nemocnice uvádí, že střídavá péče pro syna není vhodná. Chlapec je dle jejích slov „roztěkaný, tzv. neví čím je“.

Marek byl v březnu roku 2012 propuštěn z Thomayerovy nemocnice a nastoupil do nové školy na zkušební dobu jeden měsíc. Tato škola je již Markova třetí škola. Třídní učitelka koncem března 2012 uvádí, že syn chodil do školy jen 8 dní a pak přestoupil na jinou školu. Nová třídní učitelka uvádí, že s Markem nejsou žádné problémy. Má léky na zklidnění z nemocnice, které mu pomáhají.

Od května 2012 probíhá střídavá péče tak, že je syn u otce a matka tam dochází vždy na půl týdne. Otec uvádí, že syn je většinou u něj, matka u nich přespává zcela výjimečně. Matka bydlí u své kamarádky. Otec si stěžuje na současnou situaci. Stará se o syna prakticky sám, matka nejeví zájem a neplatí. Otec tvrdí, že je na tom finančně špatně.

V září 2012 matka uvádí, že má nový byt, kde žije s novým přítelem. S panem K jsou domluveni na obnovení střídavé péče po 14 dnech. V listopadu roku 2012 jsou opětovné problémy syna ve škole. Matka uvažuje, že se syna pokusí umístit zpět na

psychiatrii do Thomayerovy nemocnice. Hospitalizace syna proběhla v prosinci 2012 na měsíc. Pokud je syn u otce, jeho agresivita se prý stupňuje.

Závěr:

Dle pracovníků OSPOD není ani jeden rodič kompetentní k tomu, aby vychovával dítě. Rodiče nejsou schopni se spolu na čemkoliv dohodnout. Pokud se na něčem domluví, často nejsou schopni dohodu dodržet. Střídavá péče byla aplikována po dobu 6 let. Problematická však začala být po zhruba pěti letech. Problémy byly především v tom, že matka nejevila o syna náležitý zájem a otec se o syna musel starat sám či s dopomocí okolí. Dále shledávám jako problém to, že ani jeden nemá zcela stabilní práci a stálý příjem. Syn měl velké problémy ve škole, což zapříčinilo to, že měl nestabilní zázemí. Svou roli na tom jistě hrála střídavá péče, ale i to, že otec byl v přítomnosti syna agresivní. Svou agresivitu si vybíjel na synovi, matce i na ostatních lidech ve svém okolí. To způsobilo, že syn byl neklidný a agresivitu předával dál, mezi spolužáky ze školy atd. Nestabilním prostředím pro Marka bylo i to, že matka syna navštěvovala v nepravidelných intervalech a pokud se domluvila, že přijde, tuto dohodu často nesplnila. Syn byl tak plný nesplněných očekávání.

7.3 Kazuistika č. 3

Pan A: narozen v září 1966, portfoliomanager

Paní B: narozena v květnu 1970, herečka

Syn Martin narozen v září 1996

Od července roku 1994 se matka intimně stýkala s panem A. Z tohoto styku se narodil syn Martin.

V lednu roku 1999 je syn v péči matky a otec přispívá na výživu částkou 1500,-. V březnu roku 2000 otec uvažuje o tom, že podá žádost na svěření syna do střídavé péče. Učitelka školky, kam syn dochází, uvádí, že je bystrý, čilý, péči obou rodičů hodnotí dobře. Ošetřující lékařka Martina uvádí, že je v dobrém stavu a má malou nemocnost. Otci se syn jeví submisivní, což dříve nebýval. Toto uvádí v květnu roku 2001. V říjnu roku 2003 matka žádá o zvýšení výživného na syna Martina z důvodu, že syn již začal chodit do školy a jeho nároky se tím pádem zvýšily. V listopadu roku 2003 se rodiče dohodli na zvýšení výživného na 3000 Kč.

V listopadu roku 2003 se otec dostavil na OSPOD. Žádá o to, aby mu OSPOD dělal prostředníka při komunikaci s matkou. Dle jeho slov se s matkou nedá domluvit, nedodrжуje dohody atd.

Vyjádření třídního učitele Martina z prosince roku 2006: Martin do školy dochází pravidelně. Ze začátku školního roku měl pozdní příchody, ale nyní už chodí včas. Patří mezi průměrné žáky. Je to způsobeno tím, že na hodiny nebývá řádně připraven. Často zapomíná domácí úkoly a pomůcky na vyučování. Se svými vrstevníky vychází dobře. Spolupráce otce (méně často matky) je dobrá.

Soudní jednání z dubna 2007:

Styk s Martinem fungoval podle soudem schválených dohod rodičů až do listopadu roku 2006. V prosinci 2006 a od počátku roku 2007 však styk s nezletilým přestal fungovat dle nastavených pravidel. Soud schvaluje v srpnu roku 2007 dohodu rodičů na střídavou péči a to v intervalech po 14 dnech. Tato dohoda je pouze na zkoušku a to na dobu 6 měsíců.

V říjnu roku 2007 se matka dostavila na OSPOD s tím, že jí nevyhovuje střídavá péče o syna Martina. Matka uvádí, že péči otce nic nevytýká, ale nelíbí se jí, že syn často na otce čeká doma sám. Ve 14 hodin prý chodí syn ze školy a v 18 hodin přichází otec domů. To znamená, že je syn 4 hodiny doma sám. To se jí nelíbí, z toho důvodu, že ona je doma a může se synem trávit čas. Syn údajně k současné situaci nemá výhrady, jen mu vadí, že se rodiče neustále dohadují. Otec potvrzuje skutečnost, že syn bývá doma do 18 hodin sám, neshledává to však jako problematické. Jedná se pouze o dva dny v týdnu. V jiných dnech má syn zařízené zájmové kroužky. Třídní učitel uvádí, že se střídavá péče o syna Martina projevila z počátku jako dobrá. Později se Martin mírně zhoršil, ale spolupráce s Martinem je prý lepší než v předchozím roce. Je nutné zlepšit domácí přípravu. Od loňského roku se zlepšila příprava pomůcek, domácí úkoly však stále chybí. Chlapec je prý klidnější a více spolupracuje. Střídavou péči hodnotí kladně.

V prosinci roku 2007 podávají rodiče žádost na asociaci mediátorů. Rodiče se neshodují ohledně výchovy syna a svěření syna do střídavé péče. Matka s ní nesouhlasí, otcí to takto vyhovuje. Rodiče se nakonec na střídavé péči dohodli a to i v době, kdy skončí zkušební doba pro tuto péči. V lednu roku 2008 končí zkušební doba střídavé péče a schvaluje se dohoda rodičů o střídavé péči s týdenními intervaly. Otec bude platit matce částku 3000,-. Matka bude platit otcí výživné 1500,-.

V červenci roku 2008 otec sdělil, že střídavá péče probíhá v pořádku, neshledává žádné problémy, domluva s matkou je dobrá. V září roku 2008 otec uvádí, že chtějí synovi změnit školu. Současná škola je zaměřena na jazyky a ty synovi nejdou. V listopadu roku 2008 syn nastoupil do nové školy. Střídavá péče prý probíhá

v pořádku. Matka Martina má prý nového přítele a čeká s ním dítě. Nový přítel matky má své děti, se kterými si, dle otce, syn moc nerozumí.

V květnu roku 2011 se dostavil otec se svou přítelkyní na OSPOD. Otec je se střídavou péčí nespokojený prý z důvodu, že se syn v matčině péči zhoršil ve školním prospěchu. Příští rok jde Martin do 9. třídy. Martin prý svůj volný čas tráví převážně na PC a zanedbává hygienu. Otec zvažuje žádost o svěření syna do své péče. Domnívá se, že matka s tím nebude souhlasit a syn z pohodlnosti také ne. Matka prý na syna nemá čas, protože má malou dceru a její přítel má svoje 4 děti, které žijí ve společné domácnosti. V červenci roku 2011 otec uvádí, že je na synovi znát nesourodá výchova rodičů. Jako problém otec shledává to, že je matka ve výchově příliš benevolentní a syn je údajně až moc závislý na počítači. Prospěch syna se prý zhoršil. U otce má Martin počítač zakázán nebo omezený přístup. K tomu Martin sdělil, v září roku 2011, že si přeje být ve střídavé péči obou rodičů.

Vyjádření otce z října 2011: Matka za 4 roky fungování střídavé péče projevila minimum snahy o vzájemnou domluvu a stanovení pravidel ve věcech, které se týkají přípravy do školy, základních hygienických návyků, spánkového a stravovacího režimu a motivace pro smysluplné tvůrčí trávení jeho volného času. Uvádí, že střídavá péče je špatná a žádá o její zrušení. Žádá o převod do výhradní péče matky.

Matka v lednu 2012 uvádí, že střídavá péče nefunguje od května 2011, kdy byl otec dlouhodobě hospitalizován. Ani po ukončení této hospitalizace se střídavá péče nevrátila do stejných kolejí. Někdy pan A prý pošle syna k matce již po třech dnech, kdy ho má ve své péči. Od května 2011 byla střídavá péče otcem zrušena.

Střídavá péče fungovala prakticky do září 2011, poté přešel syn do péče matky. Otec přispívá 1500 měsíčně a matka žádá o navýšení výživného na syna.

Závěr:

Střídavá péče fungovala fakticky přibližně 4 roky. Nebyla však vždy ideální, díky rozdílným požadavkům na syna ze strany rodičů a z důvodu rozdílného stylu výchovy obou rodičů. Toto bylo shledáno jako největší problém ve střídavé péči. Matka volila spíše liberálnější styl výchovy a neměla na chlapce vysoké požadavky. Naopak otec od syna očekával výborné výsledky ve škole a kvalitnější a plnohodnotnější trávení volného času než se synovi dostávalo u matky. Tato nesourodá výchova vedla k tomu, že střídavá péče se prokázala jako nevhodná a vydržela pouze 4 roky.

7.4 *Kazuistika č. 4*

Matka paní I: narozena v květnu roku 1978, nezaměstnaná

Otec: pan J: narozen v prosinci roku 1973, zaměstnán u městské policie

Syn Milan narozen v březnu roku 2004

Rodiče spolu nežijí od září roku 2007 a byli rozvedeni v září roku 2009. Střídavá péče probíhala od doby, kdy spolu manželé přestali žít do doby, kdy se rozvedli (na základě dohody). Syn byl po rozvodu svěřen do péče matky. Od září 2008 začal syn chodit do speciální mateřské školky a od září 2010 navštěvuje speciálně zaměřenou základní školu. Otec podal žádost na svěření syna do jeho výlučné péče.

V srpnu roku 2008 byla matka vyzvána k podání vysvětlení z důvodu odhalení trestného činu nebo přestupku a jeho pachatele ve věci fyzické napadení dítěte. Matka uvádí, že syn je v její péči. Paní I a pan J jsou rozvedeni. Syn je hyperaktivní autista a výchova je náročná. Syna matka dává otci na jeden až dva dny v týdnu, dle dohody s otcem. U syna matka zpozorovala modřiny na paži a na lokti. Syn se vyjádřil, že mu to udělal otec. Večer, když matka ukládala syna ke spánku, chtěla mu dát pusku. Syn vypláznul jazyk, jakoby se chtěl líbat. Po otázení matky, co to syn dělá, Milan odpověděl, že to zná od otce. Matka má podezření, že bývalý manžel syna sexuálně zneužívá a fyzicky napadá. Lékařka potvrdila to, že má syn modřiny, nebyly však patrné známky sexuálního zneužívání. Matka uvádí, že pan J napadal matku již za dob jejich manželství. Několikrát matka telefonovala na policii, když se pan J objevil před školou a nahlásila, že ji fyzicky napadá. Otec uvádí, že matku nikdy nenapadl. Útoky před školou otec popírá. Též zamítá obvinění matky z fyzického týrání a sexuálního zneužívání. Otec žádá o svěření syna do jeho výlučné péče. Soud žádost zamítá v únoru roku 2011. Lékařská zpráva popisuje matčinu péči jako vyhovující. Kontakt s oběma rodiči byl vždy dle zprávy bez problémů. Syn ve škole prospívá dobře, má samé jedničky. V poslední době je často nemocný.

V únoru roku 2011 bylo předběžným opatřením nařízeno, že se otec může stýkat se synem každý sudý víkend v roce od soboty do neděle. Rodičům i dítěti se doporučuje podstoupit psychiatrické vyšetření. S tím oba rodiče souhlasí.

V červenci roku 2011 uvádí právní zástupkyně matky, že obě strany souhlasí se střídavou péčí se střídáním po týdnu.

V srpnu roku 2011 matka uvedla, že nyní s otcem uzavírají dohodu o střídavé péči. Berou si nyní syna po třech dnech, později chtějí praktikovat střídavou péči po

týdnu. Toto je nyní zatím, pouze na zkoušku. Matka již nemá podezření na fyzické týrání či sexuální zneužívání. Matka dochází do ROSY.

Soud schvaluje dohodu rodičů koncem srpna 2011 ohledně střídavé péče se střídáním po týdnu. Otec se zavazuje přispívat matce 2000,- měsíčně. Ze zprávy školy vychází střídavá péče jako vyhovující. Prospěch i chování Milana jsou bez problémů. Oba rodiče se školou spolupracují.

V říjnu roku 2012 uvádí lékařská zpráva, že po návratu od otce má syn hematom na hýždích a ruce, dva škrábance na předloktí. Jiná zranění nemá. Při vyšetření pobíhá po ordinaci. Je neklidný a nerespektuje příkazy. V říjnu roku 2012 matka na OSPOD uvádí, že střídavá péče funguje, ale syn se od otce vrací ve špatném psychologickém stavu. Něco ho trápí, ale neřekne co. V listopadu roku 2012 oba rodiče uvádí, že střídavá péče funguje bez problémů a syn se zklidnil.

Zpráva školy z ledna 2013 uvádí, že Milan prospívá bez problémů. Jeho prospěch je výborný, řádně plní všechny školní povinnosti. S chováním nejsou žádné problémy. Oba rodiče se starají řádně, zajímají se o jeho prospěch a pomáhají mu s domácími úkoly.

Závěr:

V tomto případě se střídavá péče prokazuje jako vhodná. Oba rodiče jsou schopni domluvy a dokážou dodržet slovo. Dle pracovníků OSPOD je matka lehce hysterická a proto si myslí, že fyzické napadání matky ze strany otce je vyprovokované a nemuselo být vždy dle pravdy. Ačkoli je chlapec hyperaktivní, v průběhu střídavé péče se zklidnil a více spolupracuje jak ve škole tak s rodiči.

7.5 Kazuistika č. 5

Otec: A, ing., podnikatel

Matka: L, žena v domácnosti, učitelka v mateřské škole

Syn Patrik narozen v listopadu roku 2003

Paní L se s panem A poznala v roce 2000. Po krátké známosti spolu uzavřeli manželský svazek. Pan A je arabského původu. V listopadu roku 2003 se jim narodil syn Patrik. Po narození syna matka zůstala v domě a stala se ženou v domácnosti. Manžel vydělával hodně peněz a nebylo třeba, aby chodila do práce. V manželství začaly být problémy především z důvodu rozdílných kultur. Matka uvádí, že manžel byl agresivní a fyzicky ji týral. Uvádí také, že pan A týrá svého syna a sexuálně ho zneužívá. Matka se obává, že by otec mohl syna unést do Tunisu, odkud pochází. Otec byl

vykázán z domácnosti z důvodu napadení matky. V lednu roku 2012 soud nařizuje předběžné opatření na styk otce se synem a to každý třetí týden na víkend od pátku do pondělí. Opakovaně jsou předkládány návrhy na předběžné opatření jak ze strany otce, tak ze strany matky. Vztahy mezi partnery jsou značně napjaté.

Matka odmítá uposlechnout soudní rozhodnutí ohledně víkendových styků syna s otcem. Bojí se, že by syna mohl odvést do Tunisu a dále se bojí, že by syna mohl týrat.

Rodina je v evidenci od června 2011, kdy byl otec vykázán na dobu 10 dní z důvodu napadení manželky. Matce byl předán kontakt na intervenční centrum ROSA a bylo jí doporučeno docházet do DKC. Pan A byl vzat do vazby a po propuštění odjel do Tunisu. Vzhledem k opětovnému napadení matky byl v listopadu roku 2011 opět vykázán s tím, že nesmí do března roku 2012 navazovat jakékoli kontakty s manželkou a nezletilým synem. Syn matce vyčítá, že je otec mimo domov. Na matku křičel, že ji zabije. V únoru roku 2012 bylo provedeno sexuologické vyšetření, kde se prokázalo, že otec nemá sklon k pedofilii, hebefilii ani k efebofilii. Dítě dlouhodobě nenavštěvuje školu. Matka si stěžuje na podjatost sociální pracovnice OSPOD a žádá o změnu. Syn vnímá oddělení od otce negativně. Má ve škole mnoho zameškaných hodin. Matka nedodrжуje rozhodnutí soudu o úpravě styků. Syn říká, že je u matky spokojený. Když si pro něj otec přijede do školy, je rád. Na víkend by k němu však nechtěl. Chce být u matky s tím, že si ho otec 2x za týden vyzvedne ve škole a poté ho zase vrátí. Otec uvádí, že má syn špatné známky.

V březnu roku 2012 přivedla matka syna na OSPOD s tím, že se o něj nechce starat a předává ho do výchovy otce. Druhý den to popřela. Je doporučena rodinná terapie. Matka stále znemožňuje kontakt syna s otcem tím, že ho ze školy vyzvedává dřív, nebo do školy syna vůbec nedává. Absence Patrika překračuje třídní průměr.

Syn byl svěřen do střídavé péče obou rodičů v květnu roku 2012. Na základě tohoto rozhodnutí bylo provedeno šetření a byla vyžádána zpráva školy. Docházka je prý nyní řádná a dítě působí psychicky vyrovnaněji než v předchozím roce. Prospěch se zlepšuje. Neohlášené šetření v bydlišti matky se opakovaně nezdařilo. Podmínky u otce byly šetřením zjištěny jako vyhovující. Otec střídavou péči hodnotí jako fungující. OSPOD chápe střídavou péči jako zatímnní úpravu. OSPOD doporučuje prošetření znaleckými posudky všechny členy jednání a docházení členů do SVP.

Zpráva školy z listopadu 2012 prokazuje, že chlapec se učí dobře, aktivně spolupracuje, chlapec se zklidnil. Absence se rovná třídnímu průměru. Oba rodiče se zajímají o prospěch chlapce.

Matka shledává střídavou péči jako nevyhovující. Údajně se syn od otce vrací agresivní vůči matce a nerespektuje ji. Matka uvádí, že jí otec neplatí výživné. Otec však upřesňuje, že si matka pouze peníze nepřebírá, což dokazuje výpisy.

Otec má zájem o spolupráci ve SVP, matka se však neozvala. Pokud se matka nedostaví, je účast otce se synem ve SVP bezpředmětná. Matka neúčast zdůvodňuje tím, že cesta do SVP jí stojí 60 Kč, což je prý v její situaci neúměrně vysoká částka, kterou si nemůže dovolit.

Závěr:

Střídavá péče fakticky funguje přibližně jeden rok. Otec shledává střídavou péči jako fungující, matka nikoli. Jako největší problém shledávám odlišnou kulturu manželů. S tím však oba museli před uzavřením manželství počítat. Napadání matky ze strany otce je dle pracovníků OSPOD vyprovokované. Otec je schopen se o dítě starat stejně jako matka. Oba mají na dítě dostatek času a jsou kompetentní k výchově dítěte. Matka však syna proti otci často popuzuje a vyhledává konflikty. Syn má poté zmatek v hlavě, koho má mít rád a koho nikoli. Dle školních výsledků však chlapci střídavá péče velice prospívá a je vyhovující. Pracovnice OSPOD však střídavou péči shledávají jako prozatímní, jelikož rodiče jsou natolik nesourodí ve výchově syna a natolik neschopní domluvy, že střídavá péče by mohla mít na syna do budoucna špatný vliv. Proto se doporučují psychologické posudky od nezávislého odborníka a podle těch se rozhodne, co bude dál.

7.6 Kazuistika č. 6

Paní X: letuška ČSA

Pan Y: podnikatel (majitel hotelu)

Syn: Lukáš narozen v květnu roku 2006

Paní X a pan Y se seznámili v červnu roku 2002, na podzim téhož roku se paní X k panu Y přistěhovala. V srpnu 2005 paní X otěhotněla. Pan Y syna nechtěl a radil matce, aby šla na interrupci. Ona však měla zdravotní problémy a její gynekolog jí interrupci nedoporučil. Byla nucena vystěhovat se z bytu pana Y. V době těhotenství bydlela paní X na chatě. Po narození syna žila matka s Lukášem sama na chalupě. Poté pan Y našel byt a všichni tři se tam nastěhovali. To byl Lukášovi zhruba rok. Ná-

klady na syna financovala matka sama (oblečení syna, výdaje na benzín...). Pan X si zařídil hotel. V létě roku 2007 potkal svou bývalou přítelkyni a rozhodoval se, co bude dál. Zda zůstane s rodinou nebo ne. Partner pan Y na paní X často křičel a ona pozorovala, že Lukáš je z toho neklidný. Lukáš několikrát křičel: „*Nekřičte, nekřičte. Maminko, neplakej*“. Toto chování vedlo k rozhodnutí paní X, která se rozhodla odstěhovat a požádat o úpravu poměrů. Pan Y v tuto dobu náhle začal jevit zájem o syna a tak matka občas syna přivezla otci ukázat. Syn však byl fixovaný na matku a nechtěl od ní jít. Dětská psycholožka nedoporučovala, aby syn zůstal u otce přes noc. V dubnu roku 2009 podala paní X žádost o úpravě poměrů.

S otcem žila matka ve společné domácnosti dva roky, to znamená do roku 2009. V květnu roku 2009 se matka odstěhovala se synem od otce. Od této doby otci brání ve styku se synem. Otec jeví o syna zájem a téhož měsíce podává žádost na svěření syna do své péče. Tato žádost je soudem zamítnuta. Matka se bojí, že si otec odveze syna do Německa, kde má jeho rodina nemovitost.

Zpráva z psychologického vyšetření z června 2009 uvádí, že se syn vyvíjí adekvátně. Potřebuje prostředí bez zbytečných stresujících faktorů a stabilní prostředí. Psycholožka, vzhledem k tomu, že je dítě již dlouhodobě v péči matky a je na ní fixovaný, nedoporučuje změnu prostředí. Zprvu doporučuje psycholožka pobývat u otce pouze přes den, nikoli v noci.

V červnu roku 2009 si vzal otec syna a matce ho odmítl vrátit. Dle jeho slov to udělal tak, jak to matka dělala dříve. Otec podal návrh na střídavou péči v červenci roku 2009. Soud žádost zamítl a svěřil syna do péče matky s tím, že otec si syna může brát každý lichý víkend od pátku do neděle. Otec na matku vyvíjí neustálý tlak a vyhrožuje, že jí syna nenavráti v dohodnutých termínech.

Rozhodnutí soudu pan Y několikrát napadl z důvodu nesprávných údajů v soudním rozhodnutí (například chybně napsané jedno písmeno ve jméně syna). Toto rozhodnutí však soud opravuje do správného znění. Pan Y však stále považuje rozhodnutí z těchto důvodů za neplatné. To ho dle jeho myšlení opravňuje k tomu, aby syna matce nevydat. Došlo k několika incidentům, kdy se matka domáhala svých práv a chtěla si syna ze školky vzít. Otec jí však často napadal a neumožnil jí tak si syna odvést, ač na to měla dle zákona právo. Otcí se uděluje pokuta 25.000 Kč za neuposlechnutí soudního rozhodnutí.

Otec podává k soudu žádost na střídavou péči, která se zamítá. Styk syna s matkou nebyl do října matce umožněn. V říjnu roku 2009 je schválena dohoda na

střídavou péčí obou rodičů a to s týdenním intervalem střídání. Matka si v listopadu roku 2009 stěžuje na to, že když veze Lukáše k otci, syn pláče a nechce k němu. Pan Y si stěžuje na střídavou péči, kterou praktikují 6 týdnů a tvrdí, že mu nevyhovuje. Rozhodnutí soudu ani jeden z rodičů nedodržuje. O syna jsou tahanice a syna má v podstatě v péči ten, kdo se o něj dokáže více „poprat“. Střídavá péče spíše nefunguje.

V březnu roku 2010 žádá otec o svěření syna do své výhradní péče. Syn prý při předávání do otcovy péče pláče. Otec se domnívá, že ho matka navádí a stresuje. Dle sdělení školky se otec o syna zajímá. Pokud je syn v jeho péči, tak je spokojený. Matka se prý o školku moc nezajímá. Oba rodiče jsou se střídavou péčí nespokojeni a žádají syna do své výlučné péče. OSPOD doporučuje dohodu pomocí mediátora. Matka s otcem komunikují přes e-mailovou korespondenci, které jsou plné výčitek, urážek atd. Na této korespondenci je vidět, že mezi nimi není možná dohoda. Mediátorská pomoc byla zprostředkována a rodiče se snaží domluvit na řešení. Ani jedno mediační sezení však nevedlo k dohodě rodičů. Na školní rok 2012/2013 se nařizuje školní docházka Lukáše na základní škole v bydlišti matky.

Znalecký posudek o duševním stavu a vzájemných vztazích:

Vyšetření matky: spolupracuje, dodržuje společenský odstup, projev bez větších nápadností. V testu inteligence dosahuje matka nadprůměrného výsledku. Nejvíce se obává ztráty syna. Matka se nalézá ve vývojovém stádiu střední dospělosti. Osobnost odpovídající normě, společenská, vnitřně poměrně stabilní, v zátěžích může reagovat impulzivně, ve vztazích spíše přizpůsobivá. S otcem dítěte se již vnitřně rozešla. Rodičovské postoje jsou u matky přítomné a rozvinuté, dítě má velmi ráda. Výchovný styl bude volnější, empatický, pružný, dítěti vychází vstříc. Vyšetřením se prokázalo, že matka je kompetentní k výkonu role matky a nic neomezuje rodičovskou odpovědnost.

Vyšetření otce: Otec se nalézá ve vývojovém stádiu střední dospělosti. Osobnost v normě, povahový svéráz dán mírným pedantstvím, klade vyšší nároky, zásadový, vnitřně bohatý. Problémy řeší racionálně. Mentální schopnosti jsou v úrovni nadprůměru. S matkou dítěte se již vnitřně rozešel, je vůči ní kritický, avšak nehostilní. Rodičovské postoje jsou u otce přítomné a rozvinuté, dítě má rád. Výchovný styl bude důslednější, pravděpodobně i náročnější. Vyšetřením se prokázalo, že otec je kompetentní k výkonu role otce a nic neomezuje rodičovskou odpovědnost.

Vyšetření dítěte: Osobnost odpovídá normě, vnitřně stabilní, zvědavý. Úroveň mentálních schopností je nerovnoměrně rozložená, neverbální intelekt je nadprů-

měrný, verbální intelekt odpovídá rozhraní pásem průměru a nadprůměru. Citově nejbližší se zdá ke své matce, také vztah k otci je pozitivní. Rodiče se ve svém vlivu hodně doplňují. Doma je u otce i u matky, lépe se cítí u matky. Chlapec sdělil, že by si přál být spíše s matkou, nejraději by však byl, pokud by rodiče obnovili soužití a žili společně jako jedna rodina.

V září se rodiče dohodli, že vždy dva víkendy a jeden den v týdnu je Lukáš u otce. Lukášovi to prý vyhovuje. V prosinci roku 2012 soud schvaluje dohodu rodičů, kdy se syn svěřuje do péče matky, s tím, že každý druhý víkend a jeden den v týdnu je syn u otce. Otec bude platit výživné 4500 Kč měsíčně k rukám matky.

Závěr:

V tomto případě je největší problém domluva rodičů. Nejsou schopni se reálně domluvit. Pokud se domluví, dohody ruší. Oba rodiče jsou schopni vychovávat dítě. Střídavá péče se prokázala jako nevhodná a nefungující. Dá se říci, že nefungovala prakticky vůbec. Předávání syna neprobíhalo v domluvených termínech. V tomto případě je velice komplikované určit péči o syna. Avšak střídavou péči pracovníce OSPOD nedoporučují z důvodu neschopnosti rodičů na jakékoli dohodě.

8 Interview

Interview bylo prováděno s pracovníci OSPOD, pracovníkem Fondu ohrožených dětí, s psychologkou, která vytváří posudky pro určování střídavé péče a s mediátorkou. Interview bylo polostrukturované a otázky byly otevřené. Respondenti neměli na výběr žádné možnosti a odpovídali na základě svých zkušeností.

8.1 Respondent č. 1

Respondent uvedl, že výlučnou péči většinou žádají matky. Do střídavé péče je to zhruba půl na půl, ale spíše o ni žádají otcové. Pozitivních věcí na střídavé péči moc nevidí. Jako jediné pozitivum vidí to, že dítě neztrácí kontakt s oběma rodiči a neztrácí s nimi jakékoli vazby. Ze své praxe uvádí, že však spíše převládají negativa. Za svou praxi ve Fondu ohrožených dětí se nesetkal ani s jedním případem, kdy by střídavá péče fungovala. Jeho názor na střídavou péči je ovlivněn tím, že do Fondu ohrožených dětí chodili lidé, kteří už se střídavou péčí nějaké problémy měli. *„Do toho Fondu se dostávají případy, kdy už to opravdu nefunguje. K nám se nedostanou ty, co už třeba fungují. K nám posílali ze sociálky případy, když už si nevěděli rady, co dál. Tak to posílali k nám. Takže my jsme řešili opravdu spíš ty problematické.“*

Jako nejdůležitější podmínku pro fungování střídavé péče shledává respondent schopnost komunikace mezi oběma rodiči, dále schopnost domluvy a schopnost podřídit se systému střídavé péče.

Co se týče dopadů na dítě, zmiňuje respondent spíše negativa. Těmi jsou například: *„...problémy v chování, výsledky ve škole v každém případě, ale nejvíc jsou to problémy chování.“*

„Já si myslím, že střídavá péče může fungovat dobře ve výjimečných nebo když by to měl soud použít pouze ve výjimečných případech. Ne v případech, když si myslí, že se s tím případem neví, co s tím dělat a že neví, jakým způsobem to rozřešit, tak dají prostě tu střídavou péči, ať ho mají na polovic to dítě. Protože se s ním docela dobře manipuluje.“ Střídavá péče by se neměla brát jako úniková cesta od nevyřešitelných případů, kdy si odborníci nevědí rady.

Dle slov respondenta je střídavá péče vhodná spíše pro starší děti, jako jsou adolescenti či pubertální děti. Rozhodně ne pro kojence a mladší školní věk. Respondent se setkal i s případem, kdy byla střídavá péče soudem určena u kojence. To považuje za naprostý nesmysl.

Za ideální řešení situace po rozvodu považuje dotazovaný určení výlučné péče jednoho z rodičů a druhému rodiči určit co nejširší styk. Střídavou péči by respondent volil pouze v případech, *„kdy absolutně mezi těmi partnery je souhra a domluva a to dítě jí chce. Já bych se v každém případě ptal dítěte. Ne samozřejmě dvouletýho, tříletýho, tam bych ani tu střídavou péči nedělal, ale u starších, dejme tomu kolem toho sedmýho, osmýho věku dítěte, tam už si může říct“*. Jako důležité tedy považuje to, co řekne dítě, pokud je toho schopno. Pokud dítě není schopno říci, u koho z rodičů si přeje být, střídavou péči by v těchto případech raději neurčoval. Respondent nepochybně fakt, že při výlučné péči mohou být zpřetrhány vazby s druhým rodičem. Proto by měl být ve výlučné péči určen široký styk. Jako problém neshledává to, že při střídavé péči dítě nemá jeden domov, *„jde spíš o to, aby partneři bydleli blízko sebe, aby dítě mělo stejné kamarády, mělo stejné místo na hraní, třeba hřiště, a aby dítě vyrůstalo u obou rodičů ve stejném prostředí.“*

8.2 Respondent č. 2

Respondentka uvedla, že výhradní péči většinou žádají matky. Střídavou péči naopak většinou žádají otcové, popřípadě, ve výjimečných případech přijdou rodiče s dohodou.

„Obecně se říká, že ta střídavá péče je dobrá, že vlastně ty děcka mají oba rodiče, že mají tátu i mámu i když vlastně je to jiná forma trochu, tak že neztratí ty rodiče, ale já teda mám pocit, z té naší praxe, že teda to moc dobrý není ta střídavá péče. Většinou těm dětem to fakt nevyhovuje, spíš si to používají ty rodiče jako takovou páku na sebe. Ty děti jsou tam v podstatě jako hromosvod. Většinou se ti rodiče nedokážou nějak kloudně dohodnout.“

Mezi pozitiva řadí respondentka to, že si rodiče děti užijí ve stejné míře a naopak, dítě si užije oba rodiče také stejně dlouho. Další pozitivum je dle dotazované to, že má dítě zachované mužské i ženské vzory. Jako nevýhodu spatřuje respondentka v tom, že dítě nemá svoje zázemí, že je pořád na cestách a nemá *„svoje doma“*. Spory rodičů se musí nutně projevit na dítěti. Rodiče se hádají, že ho druhý rodič špatně vybavil, hádají se o oblečení, o hračky, o to, u koho má dítě lepší výsledky a kdo ho tím pádem lépe či hůře do školy připravuje, kdo zaplatí obědy, výlet dítěte atd. *„Táta třeba platí, když má větší plat, tak má platit třeba o tři tisíce víc než ta máma při tý střídavce. No ale pak zase se třeba ohání tím, že: „Já platím víc, tak ty mu zaplat tohle.“ A opravdu, to jsem zažila, že tyhle problémy byly věčně. S placením obědů,*

družiny nebo když mělo jet dítě na výlet, tak kdo mu to vlastně zaplatí. Takže tohle si myslím, že v tom zákoně není dobře ošetřený a ono to ani do jisté míry nejde, aby se v tom rozsudku psalo, že obědy bude platit ten a tamhle to tamten.“ Z praxe se tedy dle respondentky prokazuje střídavá péče jako spíše nefungující a ve většině případů skončí jako péče výhradní. *„Ve většině případů to nevede k dobrému a stejně to skončí tou výlučnou péčí někoho jiného.“* Soud může určit střídavou péči na dobu určitou (na zkoušku) a rodiče a děti si poté mohou říci, zda jim vyhovuje či nikoli. Dle respondentky je střídavá péče vhodná spíše pro starší děti, což znamená pro děti náctileté, kdy si dítě již dokáže říci, jak by si vyrovnání po rozvodu představovalo. *„U těch malých dětí je střídavá péče obzvlášť myslím, že nedobrá a když jsou ty děti pak starší, tak možná, když už mají svůj názor a v podstatě si to teda řídí samy. U těch malých dětí, tam bych pro to vůbec nebyla.“* Hlavním předpokladem pro fungování střídavé péče uvádí dotazovaná to, že rodiče jsou schopni vzájemné komunikace a tolerance.

Při výlučné péči hodně záleží na ukázněnosti obou rodičů, zda se dokážou domluvit na širokém styku s druhým rodičem. *„Ten kontakt může být tak široký, že si to dítě užije toho tátu skoro třeba i víc, než kdyby ho mělo doma. Protože kolikrát ty chlapi chodí tak pozdě z práce, že to dítě si stejně neužije. Takže když ho má třeba na víkend, o prázdninách a občas třeba i jeden den v týdnu na odpoledne, že jdou třeba na plavčo, tak si nakonec myslím, že ty vztahy jsou kolikrát i lepší než normálně. Ten táta si na to dítě ten čas opravdu udělá. Má ho míň, ale může si ho víc užít.“*

Jako problém střídavé péče vidí respondentka to, že dítě nemá jeden stabilní domov a nemá ani pocit jednoho domova. *„Takovej ten pocit toho zázemí, toho domova si myslím, že je pro to dítě hodně důležitý.“*

Při sporech o dítě je nutné udělat znalecké posudky. OSPOD se snaží konat vždy v zájmu dítěte. *„My se snažíme, aby ten styk s druhým rodičem byl co největší, aby to dítě neztratilo ten kontakt s tím druhým rodičem.“* Ideální řešení situace po rozvodu je, dle respondentky, ponechat dítěti jedno stabilní výchovné prostředí a určit co nejširší styk s druhým rodičem. U starších dětí záleží na vzájemné komunikaci rodičů. *„Myslím si, že ta střídavá výchova je hlavně o tom, aby ti rodiče byli vzájemně schopní spolu komunikovat a fungovat.“*

Nejčastější problémy ve střídavé péči jsou takové, *„že tomu dítěti ta střídavá péče nevyhovuje. Je nějakým způsobem nespokojený, protože pořád cestuje, nestíhá nebo v každý tý rodině jsou na něj kladený jiný nároky, jiná výchova. Takže on*

v podstatě pořád je v takovém stresu, pořád se to učí, že v týhle rodině se musí chovat takhle, v tamté rodině může být trošku svůj. Je to takový si myslím, že hodně náročný pro to dítě. Další problém je špatná komunikace rodičů a bývají problémy i s předáváním dítěte.“ Když má dítě nějaký problém, tak se většinou pozná ve škole.

8.3 Respondent č. 3

Výlučnou péči, dle respondentky, ve většině případů žádají matky. Střídavou péči většinou požadují muži. Většinou střídavou péči nakonec volí lidé, kteří jsou přesvědčeni, že mají srovnatelné předpoklady pro výlučnou péči a jsou ke střídavé péči dotlačeni působením soudů. *„Původně to nebylo jejich přání, ale tam kde jsou ty výchovné předpoklady srovnatelné, tak v těchto případech střídavá péče fungovat může. A hlavně pokud jsou ty vztahy na takové úrovni, že budou schopni alespoň elementárním způsobem spolu komunikovat.“* Aby střídavá péče fungovala, musí být rodiče ve slušných lidských vztazích, musí být schopni domluvy a oba rodiče musí mít srovnatelné předpoklady pro výchovu dítěte.

Když se střídavá péče objevila v právním řádu, myslelo se, že bude masově využívána. *„Střídavá péče je jeden doplněk možnosti uspořádání poměrů dítěte po rozchodu rodičů. Není to však vždy ideální. Počet těch rodin, kde dojde nakonec ke střídavé péči ve srovnání s klasickou úpravou, tedy výlučnou péčí jednoho z rodičů, není nějak významný.“* Pro děti se někdy zdá být střídavá péče spravedlivá. *„Podstatné je, jak daleko jsou bydliště rodičů, že zůstane zachována škola nebo předškolní zařízení. To jsou předpoklady k tomu, aby to dítě mohlo snáze akceptovat.“*

Nedá se říci obecný názor, zda je střídavá péče vhodná či nikoli. Záleží na počátečním vztahu rodičů, a zda jsou schopni kompromisu. V tomto případě může střídavá péče dle respondentky fungovat. Jiná situace nastává v případech, kdy je střídavá péče určena soudem, kdy rodiče o střídavé péči nebyli přesvědčeni jako o ideálu. Poté dělají všechno proto, aby se prokázala jako nefungující. Nevycházejí si vstříc a může se zvrtnout na výlučnou péči. Nebo to vede pro další řízení před soudem. *„Vychází se i z judikátu nejvyššího soudu, který vlastně uvádí takový typický příklad, kdy rodiče mají srovnatelné předpoklady pro výchovu, dítě má k oběma rodičům stejně pozitivní vztah a střídavá péče tam není jenom pro to, kdy jeden z rodičů střídavou péči odmítá. Tak tam je potom takový názor, že v podstatě ten soud může rozhodnout o střídavé péči, i když není oběma rodiči odsouhlasena.“* Důležitým důkazem jsou znalecké posudky. Soud by měl vědět, jak věci fungují, a měl by mít zpětnou vazbu.

„Střídavá péče může být těm lidem vnucena tím rozhodnutím soudu. Soud říká, tak oni si to zkusí a uvidí se. A je pravda, že se jí často podvolí, nebo dojdou k závěru, že ta střídavá péče je opravdu tak nemožná, že raději jsou schopni akceptovat tu výlučnou péči jednoho z rodičů časem. Trvá tenhle proces ale třeba i dva roky než k takovému názoru dojdou.“ Trvá zhruba dva roky po rozvodu, než vychladnou největší emoce a bývalí partneři jsou schopni se nějak rozumně domluvit, jak bude péče dále probíhat.

Respondentka zastává názor, že střídavá péče není určena jen dětem, kteří jsou schopni s ní vyjádřit souhlas. I u malých dětí může fungovat. Vše záleží na vzájemných vztazích a schopnosti komunikovat. *„Střídavou péči je možno si nějak modifikovat a upravovat ještě jiným způsobem, než třeba byla v tom rozsudku určena.“* Je lepší najít kompromis mezi rodiči, než přijmout řešení od někoho třetího. *„Za určitých okolností ke střídavé péči může dojít v mladším školním věku, může k tomu dojít i před nástupem do mateřské školy. Je to individuální. Jsou případy, kdy to opravdu funguje, jsou případy, kdy to nefunguje.“* Praxe ukazuje, že střídavá péče může fungovat i ve věku, kdy dítě ještě není schopno formulovat své požadavky a názory.

Pokud je určena výhradní péče jednoho rodiče, je dnes běžné, že je určen velice široký styk s druhým rodičem. *„Pak se tedy ukazuje, že ta časová převaha toho, kdo má to dítě v péči je třeba den nebo dva. Což je v podstatě bezvýznamné. Takže když někdo řekne ano, chci výlučnou péči, ale chci široký styk a je reálný ten styk realizovat (takže zase je to o té blízkosti bydliště nebo o těch podmínkách, aby to dítě skutečně necestovalo hodinu a půl potom do té školy či školky). Takže výlučná péče je převažujícím řešením.“*

Za určitých podmínek může dítě akceptovat při střídavé péči dva domovy. Ideální by bylo, dle respondentky, kdyby dítě mělo jeden domov, kde by se rodiče střídali. Stálost prostředí by pro dítě byla optimální, ale dítě může přijmout i dva domovy, které nejsou nepřátelské.

8.4 Respondent č. 4

Respondentka uvádí, že většinou o střídavou péči žádají otcové. Matky naopak inklinují spíše k výlučné péči. Pokud je určena střídavá péče, tak rodiče často přijdou již s dohodou. *„Je to tak, že většinou otec se domáhá nějakého svého většího pole působnosti při té výlučné péči matky nebo nějakého většího vlivu na tu výchovu. Takže*

matka mu pak na tu střídavou péči přistoupí. Tak to na mě působí z těch pár případů, který tu střídavou výchovu má.“

Jako pozitiva hodnotí respondentka to, že dítěti zůstane zachován kontakt s oběma rodiči a ve stejné míře mužský i ženský vliv. *„Zápory si myslím, že přináší ta praxe. Což znamená, že ta střídavá výchova má spoustu věcí, který prostě mluví proti ní. Vždycky se vyskytnou nějaké potíže. Dříve či později tam vzniknou třenice v té střídavé výchově, ať už jde o úplně zásadní věci, ať už se to týká jenom nějakých maličkostí, jako jsou běžné provozní věci. A málokdy se rozejdou lidi, kteří mají stejný pohled na život.“* Další nevýhoda je, dle respondentky, že je rozdíl mezi výchovným prostředím u otce a matky. To na dítě může působit negativně.

V praxi se respondentka setkala často se střídavou péčí, kde byl interval střídání dítěte po týdnu. *„Já jsem teda měla většinou střídavou péči, poměrně často, pro mě nesmyslně krátkou dobu. To střídání bylo snad po týdnu. Mně se to zdá hrozná zátěž pro ty děti. Jednak teda oni mají pořád sbalené ty batůžky, takže jsou prakticky pořád na cestách a myslím si, že tomu dítěti trvá vždycky několik dní, než si zvykne zase na ten režim, kterej má a myslím si, že je to pro děti strašná zátěž. Pozorují to třeba i učitelé.“* Respondentka je odpůrcem střídavé péče, ale pokud by na ni měla přistoupit, tak ideálně by měla probíhat se střídáním po měsíci, s tím, že by se s druhým rodičem vídali např. jeden víkend v měsíci, nějaké odpoledne a podobně. Velkou nevýhodou střídavé péče spatřuje respondentka v tom, že dítě si nemůže nic pořádně naplánovat. Neustále kouká do kalendáře, kdy je u otce a kdy u matky a dítě zkrátka nemá jeden stabilní domov.

„Ideální stav by byl, ten, aby byl jeden byt, kde by si to dítě bydlelo, ať se tam střídají rodiče, ať si podstoupí prostě to nepohodlí a to stěhování a to přemýšlení, kdy v kterém bytě budou. Žádný rodič tohle neudělá. Ono samozřejmě je tohle i otázka financí. Málo kdo si může dovolit držet tři byty. Ale mně se to zdá krutý pro to dítě. Z pozice sociální pracovníce i matky si myslím, že je to hrozný pro děti. Já si myslím, že na tom dítěti se to podepíše.“

Respondentka tvrdí, že pro malé děti není střídavá péče vůbec vhodná. Když už, tak je spíše vhodná pro starší děti, jako jsou například středoškoláci či děti na druhém stupni základní školy. Jako problém střídavé péče u dětí mladšího školního věku vidí respondentka v tom, že se rodiče nemohou dohodnout, kam bude dítě chodit do školy a dále probíhají neustálé dohady rodičů, u koho dítě ve škole lépe prospívá, což jsou z praxe nejčastější dohady.

„Pokud musí dojít k rozpadu rodiny, rodiče by měli upozadit svoje ega a trochu ten další život tomu dítěti přizpůsobit. Takže já si myslím, aby dítě bylo u jednoho rodiče a druhému rodiči byl určen široký styk.“

Ve výlučné péči je nebezpečí ztráty vazby s druhým rodičem a hrozí odcizení. Může dojít k syndromu zavrženého rodiče. Tomu se dá však předejít, pokud rodič, který má dítě ve výlučné péči nebrání druhému rodiči v kontaktu a rodiče se mezi sebou dokážou rozumně dohodnout.

Respondentka zná asi dva případy, kdy střídavá péče funguje dlouhodobě. Většinou však střídavá péče funguje přibližně dva roky. Po této době rodiče často přijdou s tím, že jim péče nevyhovuje a žádají o změnu.

„Jak už se rodiče do toho konfliktu dostanou, tak už se pak hádají i o věci, nad kterýma by člověk mávnul rukou. Třeba, jak často to dítě má cvičit na hudební nástroj, na jaký má chodit kroužek. Výběr školy, to už je věc, kde se dejme tomu dohadují, ale pak, jak už to dítě jednou tu školu má, tak už moc není prostor pro manipulaci. Je spousta oblastí, kde ten prostor prostě je. Takže pak jsou třeba rodiče, který jsou schopný vám tady říkat, jak si má dítě nechat dorůst vlasy a druhý si myslí, že dítě je lepší s ofinou. A z tohoto pak vzniknou takový konflikty. Já si myslím, že rodiče v dobré víře, že jejich výchovný postup je lepší, takže pak jsou takový zakousnutý, už nechtějí ustoupit ani jeden, takže pak tyto spory nikdo nedokáže udržet od toho dítěte. Takže pak si myslím, že to dítě je takový nezakotvený. Je to můj osobní názor, ale zdá se mi to tak.“

8.5 Respondent č. 5

Respondentka uvádí, že ve své praxi neshledala pro dítě ve střídavé péči ani jednu výhodu. Spíš vidí výhody pro rodiče. Pro dítě je možná výhoda to, že je relativně stejně často s každým z rodičů. Respondentka uvádí, že se říká, že výhoda je to, když dítě má v rovnováze mužský a ženský princip. Dítě by mělo navštěvovat stejnou školu a k tomu by měl soud přihlížet.

Co se týče věku, kdy by mělo být dítě svěřováno do péče, odpověděla respondentka takto: *„U těch starších, tam je dobrý, že mají ten okruh kamarádů, oni jsou schopni se s nima vídat a aktivně si je vyhledávat ať už teda v místě bydliště matky nebo otce, ale u těch mladších, tak zkrátka jsem zažila to, že dokavad' to dítě nenabude té kritičnosti, to znamená v takový tý prepubertě, když začne hodnotit ty druhý a myslet si, že ono samo má tu pravdu, tak ještě není schopný porovnat třeba to,*

ktorej z těch rodičů je, těžko říci, kvalitnější člověk, ale ktorej to s ním takzvaně myslí dobře nebo je vhodnější vychovatel pro to dítě, pro jeho konkrétní výchovu. A ono většinou rodiče pojímá jako celek a i třeba po šesti letech po rozvodu v těch třech přáních si přejou, aby rodiče byli spolu. Oni pořád nejsou schopný pochopit ten fakt samotnej, že je ten rozvod. Oni si pořád myslí, že jsou jenom chvilinku pryč, že je ten druhý rodič třeba na služební cestě nebo odjel do nemocnice, no a takhle to prostě pojímají. Čili oni, i když je ten rodič trestá a ponižuje a kde co, tak někdy paradoxně k němu ještě více lnou. A nejsou schopni děti třeba do takovejch deseti, jedenácti let odhadnout nebo říci koho mají radši z těch dvou rodičů. Oni je mají rádi oba stejně.“ U dětí se nedá, dle respondentky, jasně říct, v kterém věku se střídavá péče jeví správná a v kterém nikoli. Podle zákona je vhodné se dětí ptát na jejich názor v době, kdy je schopno vyjádřit své mínění a přesvědčení. Tato hranice je u dětí různá. Některé dítě tohoto může být schopno v osmi letech, některé až v šestnácti. Nedá se tedy jednoznačně říci, pro koho je střídavá péče nejvhodnější. Říká se, že dítě téhož pohlaví by mělo být u rodiče stejného pohlaví. „Těžko bych svěřila holčičku tří, čtyř letou do péče jenom toho otce.“

Matky mají často manipulativní sklony a používají ofenzivní skryté techniky. *„Málo otců jsem zažila, že by byli takovýhle. Takže matky často znevažují autoritu toho otce, pořád něco vyzvídají a kritizují. To dítě už se bojí říct, bojí se projevit, jakmile předává jeden druhýmu, tak se bojí třeba i dát pusku nebo jenom mu říct ahoj před tím druhým.“* Respondentka uvádí, že rodiče jsou často ve sporech a prostřednictvím dítěte si takzvaně vyřizují účty.

Pokud dojde ke střídavé péči, akceptace dvou domovů nespátňuje respondentka jako problém. Nesmí to být samozřejmě dvě znepřátelená prostředí. Ovšem vidí ideál v cizích zemích, kde má dítě jeden domov a střídají se u něj rodiče. *„V Americe nebo ve Francii dělají to, že dítě je pořád v jednom a tom samém domově a střídají se ti rodiče, což by bylo samozřejmě mnohem ideálnější. Protože u nás, když se pohádají rodiče, tak jak se potrestá? Odebere se dítě, který nic neudělalo. Takže takhle to dítě zůstane ve stejném prostředí. Samozřejmě, to by bylo ideální jo, ale k tomu nevím, jestli se u nás třeba někdy dospěje.“*

Dle respondentky se nedá jasně říci, jaký je vhodný interval střídání dítěte. Někdy to může být po týdnu, někdy po čtrnácti dnech, někdy po měsíci a v některých případech i po roce. Roční střídání dítěte je však podle respondentky utopie. Pokud

by měla přeci jen říci nějaké nejschůdnější řešení, asi by volila střídání po čtrnácti dnech.

Respondentka uvedla jako ideál řešení po rozvodu buď, již zmiňované, střídání rodičů v jednom místě, kde by bydlelo dítě nebo to, aby bylo dítě svěřeno jednomu rodiči a s druhým byl určen široký styk. Hlavně jde o to, aby se rodiče byli schopni domluvit. Toto spatřuje respondentka jako lepší řešení, než je střídavá péče.

Mezi časté problémy ve střídavé péči řadí respondentka problémy s přípravou do školy (úkoly, pomůcky, ...) a to, že dítě nemá okruh kamarádů stabilně na jednom místě. *„Velký problém nastává, když si jeden z rodičů najde nového partnera. Většinou je schopen akceptovat to ten jeden z nich třeba dlouho, dokavad' nemá nikoho třeba léta a najednou prostě cítí ohrožení, byť třeba je to pět až sedm let, třeba od doby rozvodu a myslí si, že už je s tím nějak vnitřně srozuměn a že to má vyřešený, pocity úkornosti z minula a nějaký tendence ke mstě a najednou to zase všechno začne vyvstávat a tu se stane, že dítě bolí hlava, břicho teoreticky a prakticky se to potom i opravdu může stát, že to dítě začne psychosomatizovat...“* Někdy mohou být následky střídavé péče například problémy s chováním, enurézy, různé psychosomatizace, bolest hlavy, třes a zvracení. Toto je však většinou zapříčiněno tím, že rodiče proti sobě „kují pikle“ i před dítětem a to pak z toho může mít tyto problémy. Mohou vznikat i bloky díky tomu, že dítě filtruje to, co může a nemůže před kterým rodičem říci a bojí se, co který rodič zase řekne. Bohužel často převládá vlastní sobectví rodičů a na dítě neberou ohled.

Při výlučné péči by neměla hrozit izolace dítěte od druhého rodiče. Většinou nedochází k tomu, že druhý rodič ztrácí vazbu nebo citové pouto k dítěti. Vše opět záleží na tom, jak jsou rodiče schopni se domluvit.

„Podmínky pro střídavou péči jsou dané soudem. Za prvé musí být ti rodiče jednak ve shodě, bydlet blízko od sebe (dál než 15 – 20 km by být nemělo), dítě musí navštěvovat jedno a to samé kolektivní zařízení, dokavad' teda je předškolní, tak tam se snad toleruje, že může mít jednu a druhou školku. Ale taky to není dobře, že jo a potom se musí dělat kontroly třeba z ospodu, že doopravdy musí mluvit s úctou o tom druhým, nesmí znevažovat autoritu toho druhýho v očích toho dítěte a musí cítit to, že ať třeba dělají ty dospělý jeden jak drugej excesy, že pořád jsou to pro něj matka a otec. Protože to dětství si dítě nese do celého života. Takže tohle je takových pět základních soudně daných podmínek.“ Rodiče si dále musí předávat informace

o fyzickém a psychickém stavu dítěte, o známkách ve škole, cokoli se stane, by rodič měl sdělit druhému při předání dítěte.

Když už se vytvoří podmínky pro střídavou péči, měla by být spíše fungující. Jestliže se dosáhne střídavé péče a rodiče dosáhnou dohody o této péči, tak už by museli být nějaké závažné problémy, aby se změnila.

V mnoha případech respondentka zažila, že rodiče byli nerozumní a dítě trpělo. Zažila za svou praxi spoustu tahanic o dítě, které byly často zdůvodněny nesmyslnými výmluvami. Hrozí pokřivený charakter dětí do budoucna a děti rozvodem rozhodně trpí.

8.6 Respondent č. 6

Respondentka uvedla, že nejvíce ve své práci pracuje s rodinou a především řeší spory o děti. Někdy se stává, že rodiče přijdou s tím, že mají problém s vyřešením péče o dítě a během mediace se ukáže, že problémy jsou i například z oblasti majetkového vyrovnání. Takže se nejdříve řeší problém majetkového vyrovnání a poté se ukáže, že ohledně vyřešení péče o dítě jsou schopni se bez větších problémů domluvit. *„Ale většina těch sporů je právě o to dítě a my jako mediátoři bychom byli moc rádi, aby se využívalo mediace jako prevence. Když se něco v té rodině děje, tak aby se využila mediace, ale to je opravdu zatím pro mě chiméra. Já jsem se setkala za celou tu dobu od toho roku 2006 s jedním jediným případem, kdy přišli opravdu proto, že měli nějaký problémy doma a chtěli to nějak řešit. A i když tam padlo slovo, jako že paní odejde z toho svazku, tak ve finále to zvládli úplně skvěle.“* Většinou však klienti přicházejí v případech, kdy už jsou v soudním řízení, mají například rozsudky a mediace je pak dle respondentky složitější a komplikovanější. Když vznikala AMČR, *„tak navrhovala, aby ta informace o té mediaci se dostala k těm klientům ještě před tím, než začne vůbec soudní jednání. Jsou případy, kdy za sebou klienti mají už mnoho stání u soudu, ale rodiče mají srovnatelné předpoklady pro výchovu dítěte a soud už neví, co s nimi.“* To jsou případy, se kterými se respondentka setkává nejčastěji.

Respondentka uvedla, že střídavou péči ve většině případů žádají muži. *„Já myslím, že pořád ještě u nás je zakotveno to (a u té mediace se s tím setkávám), že prostě pro tu ženu je i hodně těžký třeba ustát tlak toho okolí. Ona sama vnímá to, že by mohla selhat jako matka, ale myslím si, že i to širší příbuzenstvo a všechny ty pracovní vztahy i ty přátelské vztahy, že prostě je možný, že i ten tlak nebo myslím si, jsem o tom přesvědčená, že ten tlak je velkej na tu ženu a z toho důvodu hodně*

těch žen se jako brání a nejenom to. Hodně často se právě setkávám s tím, že i ty ženy vlastně, pokud jsou hodně zraněny a ten muž odchází z toho svazku, tak mají pocit, že tím dítětem opravdu můžou bojovat, opravdu jsou to někdy až zarážející věci, co si dokážou ty ženy někdy vědomě, někdy nevědomě vytahovat na ty chlapy, co jim provedli nebo co udělali dětem.“ V mediaci jde dle respondentky o to, aby se těmto problémům předcházelo. V mediaci už nejde o to, že jsou na sebe lidé naštvaní a dlouho spolu problém neřešili. Tím, že si klienti řekli, že se rozvedou, tím dle respondentky *„všechno bouchne a začne to hodně gradovat“*. Do této situace vstupují soudce, psycholog a také například sociální pracovník, který má velkou moc a klienti začínají ukazovat svoje nejlepší stránky. U mediátora však mají možnost, podívat se na věc komplexně a nemusejí tak mezi sebou bojovat. To je dle respondentky největší přínos mediace a mediátorů.

Nejčastěji se klienti ptají o to, v jaké péči dítě zůstane, jak se případně dítě bude stýkat s druhým rodičem, jaký harmonogram zvolí v případě střídavé péče, jaké dárky budou kupovat dětem, jaké kroužky budou rodiče volit a vůbec vzdělávání pro dítě, jak k dítěti budou přistupovat, jaký režim zvolí, jak se dítě bude stýkat s příbuznými každého z rodičů, jak budou řešit prázdniny a v neposlední řadě i finanční stránka věci.

Dle respondentky se nedá přesně říci, jaký je ideál střídání dítěte ve střídavé péči. Vše vychází z podmínek dítěte nebo z toho co prožívá. Respondentka se setkala s případem, kdy jeden z rodičů bydlel v Kanadě, druhý v České republice a interval střídání byl pro ně vhodný po půl roce. *„Takže nemyslím si, že by na to měl být nějaký foršrift.“*

Respondentka je zastáncem toho, že pokud zůstanou zachovány vztahy dítěte s rodičem, tak by přešla i to, že dítě nemá jeden stabilní domov. Důležitou podmínkou pro jakékoli fungování formy péče o dítě je, aby si rodiče s dítětem v klidu promluvili a vysvětlili mu, co se děje a bude dít. Například dítěti říct: *„Hele my se sice rozcházejeme, ale seš pro nás hodně důležitý, snažili jsme se to vymyslet, jak nejlíp to šlo a chceme prostě, abychom s tebou byli co nejvíce, ale jinak než takhle, že budeš týden u mě a týden u mámy jsme to prostě nevymysleli, tak si myslím, že to dítě to přijme.“* Horší situace nastává, když jsou rodiče ke střídavé péči donuceni a jeden z nich neustále připomíná dítěti i druhému rodiči, jak je střídavá péče nevyhovující. Poté se to samozřejmě odráží na dítěti, které je se střídavou péčí nespokojené a má pocit, že nemá žádný domov.

Základní podmínkou pro fungování střídavé péče je dle respondentky postoj rodičů, aby byli smíření se střídavou péčí a věděli, proč se pro ni rozhodli. Další důležitou podmínkou je, aby rodiče bydleli blízko sebe, aby dítě nebylo zatěžováno neustálým cestováním a byli mu zachováni kamarádi a prostředí, ve kterém je zvyklé být a aby jim zůstala stejná škola.

Největším problémem ve střídavé péči je dle respondentky komunikace rodičů mezi sebou. Pokud nezvládají rodiče základní komunikaci a předávání si informací o dětech, tak to odnášejí právě děti, protože se veškerá (i negativní) komunikace přenáší přes ně.

Problémy střídavé péče se mohou projevit jako *„deprese dětí, problémy výchovné s nima i zdravotní problémy. Hodně často se to projevuje jako, že najednou propukne třeba alergie nebo mají nějaký jiný problémy zdravotní. No a někdy až, to vede k tomu, že vlastně když i ten rodič opravdu nespolupracuje, tak si myslím, že to může vyvolat až syndrom zavrženého rodiče.“*

Na otázku, jestli při výlučné péči jednoho z rodičů nemůže dojít k zavržení rodiče druhého respondentka uvedla, že *„...hodně záleží na šikovnosti toho druhého partnera u kterého to dítě zůstane. Setkali jsme se opravdu s několika případy, kdy to bylo jasný, klasický, dlouhodobý proces toho zavrhování rodiče a v podstatě musím říct, na obranu těch otců, že jsou opravdu v tomhle skoro bezmocní. Pokud ne získají nějakýho odborníka, kterej nezačne pracovat opravdu s celou tou rodinou a s oběma, tak nemají šanci.“*

Mediátoři se snaží nikoho předem nesoudit a nehodnotit, proto o rodině nestudují žádné materiály dopředu a nechtějí o nich nic předem vědět. Důležité je, aby rodiče přišli na mediaci oba současně. V mediaci se pracuje především s rodiči. Pokud je potřeba názor dítěte nebo rodiče o některých věcech nechtějí rozhodovat bez dítěte, tak je dítě do mediace přizváno, ale to bývá dle slov respondentky velice náročné.

„Já jsem střídavé péči hodně nakloněná, i když vím, že v těch nařízených případech je to hodně složitý pro ty děti, že ty dopady můžou být hodně těžký, ale myslím si, že fakt záleží na tom přístupu i té společnosti k tomu a hlavně na tom, jak to zvládnou ti dva a myslím si, že ta střídavá péče by se měla více prosazovat. Možná ani ne střídavá péče, ale já jsem zastáncem toho, že by se měla propagovat společná rodičovská zodpovědnost. Protože oni opravdu oba dva za to nesou odpovědnost. A jestli se rozhodli, že spolu fakt nechtěj být, tak si musí ošetřit to, jakým způsobem se

postarají o svoje děti. A oba dva jsou za to odpovědní a oba dva by se na tom měli podílet.“

Respondentka se setkala i s případem, kdy jí přišel rozhořčený e-mail od matky, která nechápala, proč by se o všechno měly starat ženy. To byl pro respondentky šok, jelikož jsou to většinou právě ženy, které bojují o to, aby se o dítě mohly starat. I když se může stát, že od toho ženy postupně ustupují, jelikož zjistí, že najednou nemají čas na sebe, je to finančně náročné a podobně. Takže ze zkušenosti respondentky vyplývá, že pokud otec neustoupí a „dá tomu čas“, tak má větší šanci se s ženou domluvit třeba právě na střídavé péči.

Respondentka se setkala s případem, kdy se rodiče chtěli rozvést, tak vymysleli to, že syna nechají v domě, kde byl zvyklí a střídali se rodiče, ne děti. To respondentce přišlo jako výborné řešení.

Velký problém žadatelka spatřuje v tom, když soud rozhodne o určení péče a rodiče s tím nejsou zcela smířeni. *„Určitě by měli mít šanci ti rodiče, ať už se rozhodnou jakkoli a budou se chtít rozvést, tak aby sami vymysleli plán rodičovské práce do dalších let. Minimálně na ten rok, dva. Aby ale oni byli ti, kteří to udělali, aby o tom nemusel rozhodovat soud.“* Respondentka uvedla, že četla článek s předsedou soudcovské unie, který říkal, *„jak on, jako cizí člověk má rozhodovat, byť podle zákonů o osudu dvou lidí, a ne dvou, čtyř lidí, když jsou tam dvě děti, a ovlivňovat jejich život, když oni dva mu řeknou, že spolu mluvili naposledy tři roky před tím, než podali návrh na rozvod. Takže ten problém byl dlouhodobě neřešený.“*

Co se týče věku, od kterého by střídavá péče mohla být určována, rozhodně by nedoporučovala střídavou péči u kojenců. Jinak si respondentka myslí, že je schopnost fungování střídavé péče z hlediska věku zcela individuální. Pokud je otec schopen se o dítě postarat, nevidí problém mít dítě ve střídavé péči od věku, kdy matka dítě přestane kojít.

V rámci mediace používá metody *„hraní rolí v rámci té mediace, to hodně často ten mediátor používá. Když byste byla v roli toho a toho nebo vašeho partnera. Co teda hodně používám je tabule, aby ti lidé dostali ty svoje problémy na papír. Ale můžeme používat i třeba myšlenkové mapy. Někdo pracuje s metaforama, dost často používáme metafor.“*

9 Závěr z rozhovorů a případových studií

Z rozhovorů vyplynulo, že střídavou péčí žádají většinou otcové a naopak péči výlučnou především matky. Tím se potvrdil předpoklad č. 3. Střídavá péče se dle rozhovorů i dle případových studií prokázala jako spíše nefungující, především z důvodu špatné komunikace a kooperace rodičů. Čímž se potvrdil předpoklad č. 2. Dříve či později se objevují problémy, které nejsou schopni vyřešit rodiče mezi sebou. Jako největší problém se tedy z obou metod ukázal fakt, že rodiče nejsou schopni vzájemné komunikace a kooperace, což je pro střídavou péči nejdůležitější předpoklad. Bohužel tyto spory měly samozřejmě negativní dopad na dítě. Nejčastěji mají děti problémy ve škole. To se projevuje zhoršenou soustředěností, zhoršením klasifikace a někdy i agresivitou vůči učitelům či spolužákům. To souvisí s dalším negativním dopadem na dítě. Tím jsou poruchy chování v různých formách a různých stupních závažnosti.

Jako pozitiva se prokázala ta, že dítěti jsou zachovány ženské i mužské vzory ve stejné míře. Dále je pro dítě dobré to, že i po rozvodu s rodiči neztratí veškerý kontakt a i nadále má kontakt s oběma rodiči. Negativních věcí respondenti shledali více. Jako často jmenovaný problém je to, že dítě nemá jeden stabilní domov. V názorech, zda je to pro dítě problém či nikoli, se respondenti lišili. Někteří říkali, že je dítě schopno akceptovat dva domovy a někteří s myšlenkou dvou domovů naprosto nesouhlasili a přišlo jim to pro dítě absolutně nevyhovující. Jako další negativum uváděli respondenti to, že je dítě „rozlítané“ a nemůže si předem nic naplánovat. Problém často spatřovali v tom, že je dítě neustále na cestách a to, dle jejich slov, není pro dítě vhodné. Jako další problém jsem shledala to, že dítě neustále mění výchovné prostředí. Do doby, kdy spolu rodiče žili, bylo dítě vychováváno oběma současně. Výchovné prostředí tak bylo jedno, protože rodiče většinou žili ve výchovné kooperaci. Při střídavé péči však dítě putuje od jednoho rodiče k druhému a musí si uvědomovat, jak se u kterého rodiče chovat a co si u kterého rodiče může dovolit. To je pro dítě stresující a poněkud matoucí.

Ideální způsoby vyrovnání poměrů po rozvodu jsem shledala dva. Prvním je, aby děti byly ve výlučné péči jednoho rodiče a druhému rodiči byl určen co nejširší styk, tak, aby dítě neztrácelo vazbu na druhého rodiče. Druhým ideálním řešením by bylo, aby dítě mělo jeden stabilní domov, ve kterém by se po určité době střídali rodiče. Dítěti by tak bylo zachováno jedno stálé prostředí.

V otázce věku dítěte se respondenti více či méně shodli. Vše je samozřejmě individuální a nedá se jednoznačně říci, pro které dítě je vhodná a pro které vhodná není. Často však byl zmiňován názor, že by střídavou péčí u malých dětí vůbec neurčovali. Doporučovali by jí spíše u dětí starších. To znamená spíše u dětí staršího školního věku. Nevylučuje se však, že u mladších dětí nemůže střídavá péče fungovat. Záleží zde opět především na schopnosti komunikace a schopnosti domluvy mezi rodiči. Velkou roli zde hraje také to, jak daleko od sebe rodiče bydlí. Střídavá péče není možná v případech, kdy rodič bydlí dál, než patnáct až dvacet kilometrů. Dítěti by totiž mělo být zachováno jedno školní zařízení.

Nejdůležitějším předpokladem pro střídavou péči je to, aby spolu rodiče dokázali komunikovat. Aby byli schopni dojít k dohodě, která by všem vyhovovala. To se však z případových studií prokázalo jako téměř nemožné. Rodiče se neustále dokola hádají a vyřizují si své problémy přes děti. Rodiče by měli být schopni, pokud se jedná o vypořádání poměrů k nezletilým dětem po rozvodu, zapomenout na staré křivdy a spory a měli by myslet na to, co je pro dítě nejlepší. To však vyžaduje veliké úsilí ze strany obou rodičů. Bohužel se v praxi prokazuje, že je střídavá péče určena i v případech, kdy je předem jasné, že rodiče nebudou schopni domluvy a tedy tam, kde nejsou splněny základní předpoklady pro fungování střídavé péče.

Tři z šesti odborníků uvedli, že se střídavou péčí příliš nesouhlasí a nejsou její zastánci. Tři odborníci však uvedli, že je střídavá péče možná v případech, kdy jsou splněny předpoklady pro její fungování a nebránili by se jí. Předpoklad č. 1 se tedy potvrdil z 50%.

10 Závěr

Téma absolventské práce jsem si zvolila hlavně proto, že jsem měla možnost být na praxi na OSPOD a FOD, kde jsem se často setkávala s rozvodovými situacemi. Toto téma mi přišlo zajímavé a snažila jsem se ho uchopit především z pohledu prožívání dítěte.

Hlavním cílem absolventské práce bylo zjistit, jaké názory odborníků převládají na střídavou péči. Dalším cílem bylo zjistit to, jak se střídavá péče prokazuje v praxi. Tyto cíle se dle mého názoru podařilo splnit.

V teoretické části absolventské práce se zabývám rodinou, její funkcí a jejími poruchami. Dále se zaměřuji na pocity dětí, které při rozvodu prožívají. V neposlední řadě se zabývám problematikou svěřování dětí do péče po rozvodu rodičů a přibližuji pojem mediátorství.

V praktické části absolventské práce se zabývám problematikou svěřování dětí do střídavé péče. Rozebírám zde několik kazuistik, na kterých jsem chtěla poukázat, kde jsou největší problémy ve střídavé péči, jaký má tato péče vliv na dítě a zda se v uvedených případech prokazuje jako spíše fungující či nikoli. Dále jsou v práci uvedeny rozhovory s odborníky, kteří více přiblížili, kde spatřují největší problémy a jaké jsou jejich názory na střídavou péči.

Tato práce poskytuje čtenáři pohled na to, jak řešit otázku porozvodového vypořádání ohledně dětí. Především nastiňuje pocity dětí, které rozvodem ve většině případů trpí nejvíce. Rodiče by se při rozvodu měli dívat především na to, co chtějí a potřebují děti. Měli by si uvědomit, že přestávají být manželi, ale zůstávají rodiči.

11 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

BAKALÁŘ EDUARD, MARKÉTA A DANIEL NOVÁKOVI A KOLEKTIV, *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*, 1996, ISNB 80-7106-157-3

KOLEKTIV AUTORŮ HESTIA-NADACE PRO RODINU A ASOCIACE MANŽELSKÝCH RODINNÝCH PORADCŮ ČR, *Když váš trápí někdo blízký*, 1. vyd. Praha 1998

KRATOCHVÍL STANISLAV, *Manželská terapie*, 4.vyd. Praha Portál 2, 2006, ISNB 80-7367-048-8

KUTÁ VERONIKA, Absolventská práce-Péče o děti z problémových rodin-Dítě a rozvod, 2013

LOVASOVÁ LENKA, *Rodinné vztahy*, Vzdělávací institut ochrany dětí 2006, ISNB 80-86991-66-0

MATĚJÍČEK, DYTRICH, *Krizové situace v rodině očima dítěte*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002, ISBN: 80-247-0332-7

MATĚJÍČEK ZDENĚK, DYTRICH ZDENĚK, *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*, vyd. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČSR r. 1986

MATOUŠEK OLDŘICH, *Rodina jako instituce a vztahová síť*, Sociologické nakladatelství, 1. vyd. Praha 1993, ISNB 80-901424-7-8

prof. PhDr. CHRÁSTKA MIROSLAV CSc., *Metody pedagogického výzkumu*, Grada Publishing a.s. Praha 2007, ISNB 978-80-247-1369-4

PRŮCHA JAN A KOL., *Pedagogický slovník*, vyd. Praha: Portál 1. vydání, 1995, ISNB 80-7178-029-4

SMITH HEATHER, *Děti a rozvod*, 1. vyd. Praha Portál 2004, ISNB 80-7178-906-2

SOBOTKOVÁ IRENA, *Psychologie rodiny*, 1.vyd. Praha Portál 2001, ISBN 80-7178-559-8

Elektronické zdroje

amcr.cz

amrp.cz

businesscenter.cz

epravo.cz

katalog-pravniku.cz

mpsv.cz

obcanskyzakonik.justice.cz

sbirkazakonu.info

stridavka.cz

zakony.kurzy.cz

12 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Tazatelské otázky

Příloha č. 1 - Tazatelské otázky

1. Jaké je vaše vzdělání?
2. Jak dlouhou máte praxi v oboru?
3. Kdo většinou žádá o svěřeni dítěte do péče výlučné a kdo naopak do péče střídavé?
4. Jaké vidíte výhody a nevýhody ve střídavé péči?
5. Jaké jsou nečastější problémy ve střídavé péči?
6. Jaký vliv může mít střídavá péče na dítě?
7. Prokazuje se střídavá péče jako spíše fungující či nikoli?
8. Pro koho je střídavá péče vhodná z hlediska věku?
9. Jaké jsou předpoklady pro fungování střídavé péče?
10. Jaké je ideální řešení svěřování dětí po rozvodu rodičů?
11. Jaký je vhodný interval střídání dítěte ve střídavé péči?
12. Nemyslíte si, že pokud je dítě svěřeno do výlučné péče, nemůže se stát, že ztratí kontakt s druhým z rodičů?
13. Vidíte jako problém to, že při střídavé péči nemá dítě jeden stabilní domov? Myslíte si, že dokáže akceptovat dvě domácnosti?